

**ПРОЕКТ
«ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ»**

**Профіль громади міста
ЦЮРУПИНСЬК**

Матеріали до проекту Стратегічного плану економічного розвитку

За підтримки

Цюрупинськ - 2007

ЗМІСТ

Перелік рисунків	1
Перелік таблиць	2
1. ВСТУП	3
1.1. КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА ЦЮРУПИНСЬК	3
1.2. КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ПРО МІСТО ЦЮРУПИНСЬК	4
1.3. КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ХЕРСОНСЬКУ ОБЛАСТЬ	5
1.4. ХАРАКТЕРИСТИКА ЦЮРУПИНСЬКОГО РАЙОНУ	10
II. НАСЕЛЕННЯ	14
2.1. ЗАГАЛЬНА ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА	14
2.2. ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ НАСЕЛЕННЯ	16
III. ЖИТЛО	17
3.1. РОЗВИТОК ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	17
3.2. ВВЕДЕННЯ НОВОГО ЖИТЛА	17
IV. ЗАЙНЯТІСТЬ І ДОХОДИ	18
4.1. ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ	18
4.2. ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ	21
4.3. БЕЗРОБІТТЯ	22
V. ЕКОНОМІКА	25
5.1. СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	25
5.2. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА І ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	28
5.3. НАЙБІЛЬШІ РОБОТОДАВЦІ	29
5.4. ЕКОНОМІКА МІСТА	30
VI. ЗАКЛАДИ СУСПІЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ, ІНФРАСТРУКТУРА	31
VII. ДОВКІЛЛЯ	33
7.1. АТМОСФЕРА	33
7.2. УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ	33
VIII. ТУРИЗМ	34
IX. ЦІЛІ РОЗВИТКУ МІСТА	34
9.1. УЗАГАЛЬНЕННЯ	Ошибка! Закладка не определена.

Перелік рисунків

Рис.1 Функціональні характеристики міст-конкурентів:"функція населення",%	4
Рис.2 Чисельність мешканців у місті	14
Рис.3 Демографічна статистика	15
Рис.4. Розподіл населення за віком	16
Рис.5. Структура освіти населення міста	16
Рис.6. Кількість робочих місць, тис. чол.	18
Рис.7. Зайнятість в основних секторах економіки 2006, тис. чол.	19
Рис.8. Зайнятість за галузями, 2005	20
Рис.9. Середня заробітна плата (грн.)	21
Рис.10. Зареєстровані безробітні за рівнем освіти, 2006, %	23
Рис.11. Вікова структура зареєстрованих безробітних	24
Рис.12. Суб'єкти господарчої діяльності	25
Рис.13. Загальний обсяг продукції (тис. грн.)	27
Рис.14. Структура експорту, 2006, (тис. грн.)	28
Рис.15. Доходи міського бюджету, тис. грн, 2006	30
Рис.16. Енергоспоживання, питна вода (тис.м3)	32
Рис.17. Енергоспоживання, опалення (Гкал)	32
Рис.18. Громадський транспорт	33
Рис.19. Кількість гостей міста	34

Перелік таблиць

Таблиця 1. Порівняльна характеристика: Україна, область, район, місто	3
Таблиця 2. Чисельність мешканців у місті та районі, 1989–2006 рр.	14
Таблиця 3. Демографічна статистика	14
Таблиця 4. Розподіл населення за віком	15
Таблиця 5. Рівні освіти серед населення у віці понад 15 років	16
Таблиця 6. Розвиток житлового забезпечення	17
Таблиця 7. Введення нового житла	17
Таблиця 8. Тенденції зміни зайнятості (кількість робочих місць), тис.чол.	18
Таблиця 9. Зайнятість в основних секторах економіки, тис. чол.	19
Таблиця 10. Зайнятість за галузями.....	20
Таблиця 11. Середня заробітна плата (грн.)	21
Таблиця 12. Заробітна плата за галузями.....	21
Таблиця 13. Рівень зареєстрованого безробіття (%) на 31 грудня	22
Таблиця 14. Кількість безробітних на одну вакансію на 31 грудня.....	22
Таблиця 15. Зареєстровані безробітні за рівнем освіти.....	22
Таблиця 16. Зареєстровані безробітні за тривалістю безробіття.....	23
Таблиця 17. Вікова структура зареєстрованих безробітних	24
Таблиця 18. Порівняльна таблиця структури зареєстрованих безробітних (%).....	24
Таблиця 19. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності	25
Таблиця 20. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності в місті	25
Таблиця 21. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності за галузями.....	26
Таблиця 22. Загальний обсяг продукції (тис. грн.)	26
Таблиця 23. Підприємства в місті за чисельністю працівників.....	27
Таблиця 24. Структура експорту за країнами (тис. грн.)	28
Таблиця 25. Структура прямих іноземних інвестицій за країнами (млн. грн.).....	28
Таблиця 26. Основні роботодавці (понад 50 працівників), 2005.....	29
Таблиця 27. Доходи міського бюджету	30
Таблиця 28. Ділянки міста, передбачені під забудову	31
Таблиця 29. Випускники навчальних закладів – середніх, професійно-технічних	31
Таблиця 30. Місткість лікарень	31
Таблиця 31. Енергоспоживання	32
Таблиця 32. Забруднення повітря, тонн.....	33
Таблиця 33. Обсяг вироблених відходів (за рік) та вартість утилізації.....	33
Таблиця 34. Можливості розміщення гостей у готелях, пансіонатах, турбазах	34
Таблиця 35. Місткість споруд культурно-спортивного призначення.....	34

1. ВСТУП

1.1.КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА ЦЮРУПІНСЬК

СТАТУС: МІСТОРАЙОННОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА, кв. км: 13,8;

КІЛЬКІСТЬ ЖИТЕЛІВ, тис. чол.: 26,09;

ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (чол. на 1 кв. км): 1890

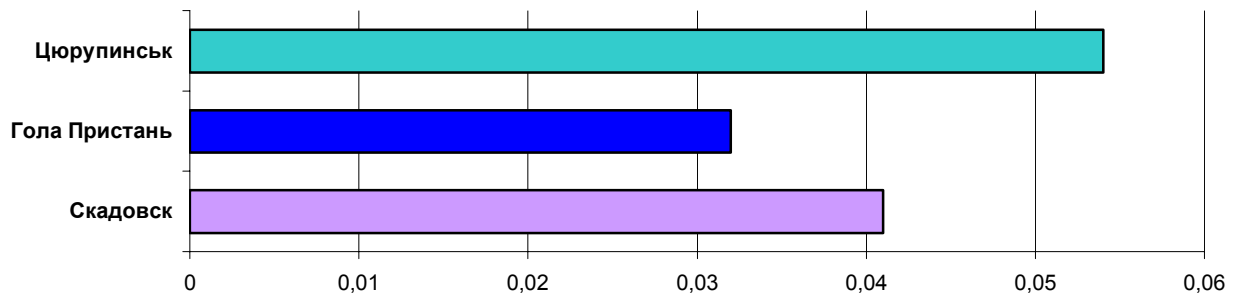
Місто Цюрупинськ, (до 1928 року – Олешки) – місто районного підпорядкування, центр району, розташоване на берегах річок Конка і Чайка. Відстань до обласного центру – 12 км, до залізничної станції "Цюрупинськ" лінії "Херсон – Джанкой" – 12 км. Місто має автобусний зв'язок з м.Херсон по автомобільному мосту через р. Дніпро та водним шляхом.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика: Україна, область, район, місто

<i>Адміністративні одиниці</i>	<i>Площа (тис.км²)</i>	<i>Площа у % до загальної площі країни</i>	<i>Населення тис. осіб</i>	<i>Населення у % до загального населення</i>	<i>Густина населення</i>
Місто	0,0138	0,023	26,09	0,05	1890
Район	1,759	0,3	72,9	0,2	41
Область	28,461	4,7	1117,1	2,4	39
Україна	603,5	100,0	46646,0	100,0	77

Місто також забезпечене залізничним, автодорожнім та водним сполученням з іншими містами півдня та центру України, та АР Крим.

Територія Цюрупинського району знаходиться в межах континентальної прибережної низовини Причорномор'я, яка має загальний схил на південь. В нижній течії Дніпра широко розкинулись Олешківські піски.

Рис.1 Функціональні характеристики міст-конкурентів:"функція населення",%

Клімат району помірно-континентальний, з тривалим сухим та жарким літом, з великою кількістю сонячних днів, та короткою, малосніжною, м'якою, з частими відлигами зимою. Середньорічна температура повітря змінюється від 10°C до 13,7°C, у середньому за багаторічний період вона становить 12,5°C. Річний температурний режим характеризується наступними даними: найбільш холодними місяцями є січень та лютий, середньомісячна температура в які сягає від -2°C до -12°C, а самими теплими місяцями є липень і серпень із середньомісячною температурою 28°C - 32°C.

За кількістю атмосферних опадів місто Цюрупинськ входить у зону з недостатнім зволоженням. Середня річна сума опадів у регіоні складає 452 мм. Багаторічна відносна вологість повітря найбільш низька в літній період (24 - 25%), підвищується до жовтня до 35% і досягає максимального значення в лютому (53%). Сніжний покрив нестійкий і тримається в середньому 30 - 40 днів. Середня висота сніжного покриву за зиму становить усього 5 - 10см. Середня річна випаровуваність досягає 900 - 1000мм.

Природно-ресурсний потенціал міста складають ліс, підземні поклади прісної води, пісок. На під'їзді до міста розташоване йодове озеро з лікувальними властивостями.

На сипучих Олешківських пісках зеленіє 45 тис. га соснового лісу, багатого на дичину та гриби. Екологічно чисте та безпечне навколишнє середовище забезпечується хвойним лісом, який очищає та збагачує киснем повітря, а наявність річок, озер та плавнів – створюють чудовий мікроклімат.

У місті достатня кількість закладів дошкільної, шкільної та середньої професійної освіти, охорони здоров'я, культури для забезпечення потреб населення.

Місто електрифіковане, газифіковане, забезпечене питною водою.

У місті працюють шість автозаправних станцій , з них чотири – європейського класу .

1.2. КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ПРО МІСТО ЦЮРУПІНСЬК

В 2004 році м. Цюрупинськ відзначив 920 років свого існування. Олешки (Цюрупинськ) мав герб: "Емблематичне зображення ріки, що несе в червоному полі золотий скіпетр держави, у знак того, що ріка Дніпро приносить достаток і багатства сему повіту під благотворним захистом Російської держави". У 1893 році описаний герб пересклали на наступний: "У лазуревому щиті срібна Запорізька галера з затягнутими вітрилами, а у вільній частині герб Тавричеський. Щит увінчаний срібною бакенною короною про три зубці й оточений двома золотавими колоссями, перевитими Александровською стрічкою". Наявність тут герба колишньої Тавричеської губернії показувало, що місто, що виникло на місці древніх поселень, відомих ще в античний час за назвою Елекс чи Елісс і, що згадується в російських літописах XIII століття за назвою Олешшя, в адміністративному відношенні входив до складу зазначеної губернії. Новий герб був складений, щоб нагадувати нащадкам про славне історичне минуле міста Олешшя - Алешки. Через це місто, побудоване в усті Дніпра, проходив у стародавності шлях російських купців і воїнів, що робили далекі морські походи в Константинополь і інші місця. Через нього поверталися наші предки до себе на

батьківщину після перемог над Візантією. Пізніше цим же шляхом плавали запорізькі козаки. Крім того, розглядаючи Олешківський герб, треба згадати, що усі узбережжя Чорного моря від устя Дніпра до устя Дунаю було здавна заселене росіянами, що постійно робили тут каботажне плавання.

На місці сучасного міста в X-XIII ст. існувало слов'янське торговельне місто Олешшя, яке було опорним пунктом Київської Русі в нижній течії р. Дніпро. Через нього пролягав торговельний шлях з Києва до Візантії та Подністров'я.

На значимість Олешшя у торгівлі вказує той факт, що на італійських картах IV ст. Дніпро має назву Олешшя. У 30-40 роках XIV ст. на місці літописного Олешшя була генуезька торгова факторія.

Близько 1711 року на території, підвладній Кримському ханству, в урочищі Олешки частина запорізьких козаків заснувала Олешківську Січ (що проіснувала до 1734 року).

Перебування в Олешші останньої козацької Січі залишило винятково важливий слід в історії України, коли місто стало столицею Запорізького козацтва – центром діяльності й управління містом, резиденцією козацької старшини і кошового отамана протягом 19 років.

Інтенсивне заселення міста почалося з 1783 року після приєднання Криму і Північної Таврії до Росії, та за роки Кримської війни, коли Олешшя стало одним із пунктів постачання російської армії боєприпасами і продовольством.

Значні прибутки населення давали овочівництво, баштанництво і садівництво, рибальство та заготівля очерету. Багато олешківців плавали матросами на річкових і морських судах.

У 1926 році розпочала роботу піщано-меліоративна дослідна станція для розробки засобів освоєння Нижньодніпровських пісків. Тепер це – Степовий філіал УкрНДІЛГА, наукова установа, яка більше 70 років займається проблемою створення лісів на Нижньодніпровських пісках. 45 тис. га займають рукотворні ліси та виноградники на сипучих Олешківських пісках. При Степовому філіалі діє науковий центр мисливствознавства.

На околиці східної частини міста, на місці розкопок Олешківської Січі, встановлено пам'ятний знак "Дзвін" районним козацьким товариством "Олешківська Січ".

У місті працює краєзнавчий музей. Є пам'ятники Т.Г.Шевченку, письменнику-драматургу М.Г.Куліщу, О.Д.Цюрупи, В.І.Леніну, поховання Ф.Піроцького – винахідника електричного трамваю.

У місті народились та навчались актор Євген Матвеев, художник Юхим Михайлів, письменник Костянтин Кудієвський, скульптор Анатолій Шаталов.

1.3. КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ХЕРСОНСЬКУ ОБЛАСТЬ

ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР: МІСТО ХЕРСОН

КІЛЬКІСТЬ РАЙОНІВ У М. ХЕРСОН: 18

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ МІСТ: 9

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СЕЛИЩ МІСЬКОГО ТИПУ: 30

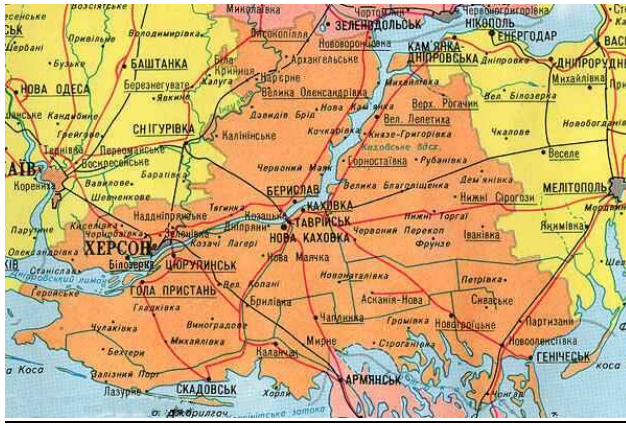
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ: 658

КІЛЬКІСТЬ ЖИТЕЛІВ, тис. чол.: 1125,03

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА, тис. кв. км: 28,5

ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (чол. на 1 кв. км): 39,5

ДОЛЯ МІСЬКИХ ЖИТЕЛІВ, %: 60,5

Географічне положення та населення.

Херсонська область розташована на півдні України в Причорноморській низині, у степовій зоні, на нижній течії Дніпра. Омивається Чорним і Азовським морями, а також Сивашем та Каховським водосховищем. Площа Херсонської області становить 28,5 тис.км², 4,7% від території України.

Херсонщина межує на сході – із Запорізькою, на північному заході – з Миколаївською, на півночі – з Дніпропетровською областями, на півдні по Сивашу і Перекопському перешийку – з Автономною Республікою Крим. По території області проходить державний кордон протяжністю 458 км, у тому числі 350 км по Чорному і 108 км по Азовському морях.

На території області протікає 19 річок. Найбільші ріки – Дніпро, довжиною 178 км, та Інгулець, довжиною 180 км.

Природно – кліматичні умови дозволяють вирощувати в області майже всі сільськогосподарські культури, отримуючи високі врожаї.

Клімат – помірно-континентальний, характеризується чітко означеною посушливістю.: Середньорічні температури: літня +22,3°C, зимова -2,1°C. Максимальна літня температура +40°C, зимова -31,5°C. Тривалість безморозного періоду в середньому 179 днів на рік. Середньорічна кількість опадів від 380 до 470 мм. Вегетативний період триває 200 днів.

Ґрунтовий покрив області різноманітний. В північній частині переважають чорноземи південні на лісових породах, на півдні переходять в каштанові ґрунти в комплексі з солонцями і солончаками, в західній частині лівобережжя Дніпра і Дніпровського лиману знаходяться Олешковські піски. Чорноземи південні займають 45% території області, темно-каштанові і каштанові ґрунти – 43%, піщані ґрунти – 2%, подові – 7%, інші – 3%. Природні ресурси багаті і різноманітні.

На території області знаходиться 52 родовища корисних копалин із загальною площею розробки 861 га. Найбільші площі займають розробки по видобутку солі (340,7 га) та піску (333,5 га).

Надра краю багаті на марганцеві руди та нерудні корисні копалини - глини, вапняки, мергель і каоліни, поклади будівельного і кварцового піску. Тут розташована найбільша в Європі Олешківська піщана арена (площа - до 200 тис.га). Сировину використовують як у будівельній, так і скляній промисловості.

На території Голопристанського району розташоване Кардашинське родовище торфу, освоюється газове родовище Стрількове на Арабатській Стрільці.

У багатьох районах, зокрема Каховському, Каланчацькому, Генічеському, Білозерському, розвідані значні запаси хлоридно - сульфатно-натрієвих мінеральних вод. У Приазов'ї, на Арабатській Стрільці, виявлені унікальні геотермальні води з високим вмістом йоду та броду.

На півночі правобережної частини області виявлені запаси фосфоритів і бокситів, а на заході - поклади золота. Діють Генічеський і Геройський солезаводи.

В області є кілька солоних озер, ропа і грязі яких використовуються у лікувальній практиці. Це, насамперед, озеро Соляне у Голій Пристані з унікальними “живими” грязями, цілющі властивості яких відомі далеко за межами країни.

Чисельність наявного населення області за станом на 01.01.2006 склала 1125,026 тис. осіб (2,4 % населення України). Більше 29,0 % населення області (325,7 тис.чол.) мешкає в м. Херсоні, яке є промисловим центром і відіграє особливо важливу роль у соціально-економічному розвитку області.

Промисловий потенціал.

Херсонщина володіє достатньо могутнім промисловим потенціалом. Його основу становлять суднобудування та судноремонт, машинобудування, у тому числі наукомісткі електротехнічна і приладобудівна галузі, паливно-енергетичні виробництва, також скляна, деревообробна, целюлозно-паперова, легка і харчова промисловості. Вони охоплюють майже 200 підприємств області.

Суднобудування на Херсонщині представлено кількома підприємствами. Найбільшим є ВАТ “Херсонський суднобудівний завод”. Його доповнюють у цьому судноремонтні заводи імені Комінтерну, та імені Куйбишева.

В області сформувався і функціонує великий комплекс машинобудування і металообробки. Лідером цієї галузі і електрозварювальної галузі на Україні визнано ВАТ “Каховський завод електрозварювального устаткування”.

Відома в світі і зернозбиральна техніка, яку випускає ВАТ “Херсонські комбайни”.

ВАТ “Південний електромашинобудівний завод” випускає потужні електродвигуни для хімічної і нафтогазової промисловості. Вони відзначаються високою якістю і надійністю у роботі.

ВАТ “Південний електромашинобудівний завод” єдиний на Україні виробник стартерів, приводів стартерів, генераторів для легкових і вантажних автомобілів, автобусів, тракторів і комбайнів. Його доповнює своїми виробами нових модифікацій ВАТ “Херсонський завод карданних валів”.

Добре відомі не тільки на Україні, а й у близькому зарубіжжі заглибні електронасоси ЗАТ “Херсонський електромеханічний завод”. Для багатьох країн світу поставляє нестандартне гідротехнічне обладнання для будівництва атомних, теплових і гідроелектростанцій ВАТ “Новокаховський завод «Укргідромех»». Значні можливості для випуску охолоджувачів води, масла, фільтрів грубого і тонкого очищення масла і палива та інших вузлів двигунів внутрішнього згоряння, компресорів для суднових, стаціонарних і автотранспортних дизельних двигунів має ВАТ “Бериславський машинобудівний завод”.

Херсон успішно заявив про себе як постачальник популярних автомобілів російських марок «Жигулі» ВАЗ-2104, ВАЗ-2107, ВАЗ-2109, складання яких налагоджено на ТОВ “Херсонський автоскладальний завод “Анто-Рус”.

На спільному приватному українсько-американському підприємстві ТОВ «Механічний завод», створеному на базі колишнього ремонтно-механічного заводу, випускають алюмінієві сплави високої проби.

Значний потенціал Херсонщини становить легка промисловість. Її основу складає ВАТ “Херсонський бавовняний комбінат”, ЗАТ «Красень» та ін.

Розвиток підприємництва

За даними обласного управління статистики за підсумками 2006 року в області функціонувало 6380 малих підприємств.

Протягом 2006 року було створено 152 малих підприємства. На 10 тис. осіб наявного населення в області припадало 55 малих підприємств.

На малих підприємствах кількість зайнятих працівників склала 37,9 тис.осіб. Питома вага працівників на малих підприємствах складає 11% від кількості зайнятих в економіці області та 25,9 % від загальної кількості працівників на підприємствах – суб’єктах підприємницької діяльності області, тоді як по Україні цей показник становить 20,7%. Середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника малого підприємства у 2005 році склала 373,98 грн.

В структурі малих підприємств за видами економічної діяльності, як і в попередні роки, відзначалось їх зосередження в сфері торгівлі і послуг. Так, 34,4% малих підприємств функціонувало в оптовій та роздрібній торгівлі, 16,1% – в сфері операцій з нерухомістю, здавання під найм та послуг юридичним особам. У виробничій сфері діяло 36,9% малих підприємств, серед яких 15,2% – промислові, 9,2% – будівельні, 8,7% – сільськогосподарські.

За результатами 2005 року значно збільшилась кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб та склала 59411 осіб.

Транспорт та зв'язок

Вигідне розташування Херсонщини дозволяє їй не тільки легко виходити на світовий простір, а й підтримувати тісні зв'язки з ним і всіма регіонами України. Цьому сприяють широкі транспортні можливості.

Область належить до найбільших морських регіонів України. На її території розташовані Херсонський морський торговельний порт у низов'ї Дніпра, Скадовський — на березі Чорного моря, Генічеський — на березі Азовського моря, а у Херсоні, Новій Каховці - річкові порти на Дніпрі.

Херсонський морський торговельний порт - один з найстаріших на півдні України. Щороку воно переробляє до 3 мільйонів тон різних вантажів.

Попит на його послуги зростає. У перспективі — розширення перевантажувальних комплексів, що дасть можливість збільшити обсяги робіт. Також передбачається участь порту в реалізації інвестиційного проекту будівництва глибоководного перевантажувального комплексу в гирлі Дніпро - Бузького лиману. Введення у дію цього комплексу дозволить приймати великотоннажні морські судна, що неможливо робити зараз.

Велика роль відводиться Херсону і в реалізації міжнародного транспортного проекту з створення воднотранспортного коридору Північ - Південь або Даугава - Дніпро. У цьому коридорі значну роль відіграватиме Херсонський морський торговельний порт.

Активно заявляє про себе Скадовський морський торговельний порт. Заснований понад 100 років тому графом Борисом Скадовським, від якого пішла назва міста, в котрому розташований порт, він упевнено набуває статусу міжнародного.

Тут уже діє поромна переправа до турецького міста Зонгулдак. Порт активно веде пошуки нових вантажопотоків для розвитку міжнародних коридорів до країн Близького Сходу і Середньої Азії. Тепер порт щороку переробляє сотні тисяч тонн різних вантажів.

Великі перспективи і у Херсонського річкового порту, що входить до складу акціонерної судноплавної компанії «Укррічфлот». Тут багато зроблено для розширення можливостей переробки вантажів та поліпшення обслуговування пасажирів. Щороку херсонські річковики переробляють понад мільйон тонн вантажів.

Важливу роль у наданні транспортних послуг відіграє Херсонська дирекція залізничних перевезень. У зоні її дії не тільки морські і річкові порти регіону, а й нафтопровід Кременчук - Херсон - Одеса. Херсонські залізничники забезпечують перевезення вантажів і пасажирів Херсонської і Миколаївської областей та частково Автономної Республіки Крим. Щороку залізничним транспортом перевозиться понад 5 мільйонів тонн вантажів і більш як 3 мільйони пасажирів.

Розгорнута мережа автомобільних доріг, створення на них сучасних сервісних центрів дозволяють області утримувати на належному рівні автомобільне сполучення. Територією Херсонщини проходять два міжнародні транспортні коридори, зокрема Євро-Азійський (Одеса - Херсон - Сімферополь) і Чорноморський (Одеса - Мелітополь - Новоазовськ). Далі обидва ведуть до Російської Федерації на Кавказ і в Середню Азію, а з Одеси в Європу і на Близький Схід. Вони допомагають області виходити як на Європейський, так і на Азіатський простір.

Весь наявний транспортний комплекс надає Херсонщині можливості зайняти достойне місце як у вітчизняному, так і у міжнародному розподілі транспортних послуг, повніше задовольняти свої інтереси та інтереси зарубіжних партнерів.

В області розвинуті всі види зв'язку. Регіон має розгалужену телефонну мережу. Активно розвиваються системи мобільного та пейджингового зв'язку, впроваджено цифрові

телефонні станції. Глобальна мережа «Інтернет» у режимі «он-лайн» використовується у всіх галузях господарського життя. Є декілька потужних серверів електронної пошти.

Освіта і культура

Сьогодні Херсонщина за багатьма показниками освіти у першій десятці регіонів України. Освітня мережа включає понад 1200 навчальних закладів, у тому числі майже 500 дошкільних закладів, близько 600 загальноосвітніх шкіл, 77 позашкільних закладів, 30 професійно-технічних і 28 вищих навчальних закладів. Уся ця система спрямована на формування високого рівня освіченості сьогоденного населення області.

Для обдарованої молоді створено 10 гімназій, близько 10 ліцеїв, 20 спеціалізованих шкіл. У всіх типах освітніх закладів поглиблено вивчає основи наук кожний восьмий учень.

Потужний пласт духовного життя Херсонщини становить культура. Ґрунтуючись на народних традиціях і звичаях, багатій культурній спадщині, вона стала основним джерелом духовного відродження і становлення національної свідомості громадян області.

Здійснює велику різноманітну роботу у сфері культури майже 5-тисячний загін працівників культури. В їх розпорядженні близько 1000 закладів культури і клубів, бібліотек, дитячих шкіл естетичного виховання. У близько 3 тисячах аматорських колективів об'єднано майже 40 тисяч любителів самодіяльного мистецтва.

Активну роботу з розвитку культури і піднесення духовності ведуть обласні Херсонські Краєзнавчий і Художній ім. О. Шовкуненка музеї.

Матеріальний літопис області засвідчений у майже 6 тисячах пам'яток археології, історії та монументального мистецтва. Привертають увагу гостей Херсонщини такі пам'ятки історії, як Очаківські ворота в обласному центрі і пам'ятник його засновнику Григорію Потьомкіну, пам'ятні знаки на честь 500-річчя першої згадки про козацтво на острові Тягинь та взяття козаками турецької фортеці Іслам-Кермен, що стояла на місці нинішнього Берислава та інші.

Значну роботу ведуть обласні театральні-видовищні заклади, зокрема академічний музично-драматичний театр ім. М. Куліша і ляльковий.

Багато уваги приділяється естетичному вихованню дітей. В області діє понад 40 шкіл естетичного виховання, «Центр музичної творчості» у Новій Каховці, Херсонське музичне училище та Училище культури.

У Херсоні створена унікальна система художньої освіти. Більше 20 років існує Дитяча художня школа, відкрито перший в Україні Дизайн-ліцей.

Охорона здоров'я

Існуюча система охорони здоров'я Херсонщини дозволяє надавати населенню весь комплекс необхідних медичних послуг. У її складі 5 обласних, 5 міських лікарень, 6 обласних диспансерів, 18 центральних районних, понад 30 дільничних лікарень, близько 80 сільських лікарських амбулаторій, понад 400 фельдшерсько-акушерських пунктів.

Також діють обласні центри здоров'я, профілактики та боротьби зі СНІДом, екстремальної медичної допомоги, заклади медико-соціальної та судово-медичної експертизи, дві станції переливання крові, понад 20 закладів санепідслужби, медичний коледж, два медичні училища.

В області активно ведеться робота з реструктуризації медичної галузі з урахуванням ефективного використання її ресурсів. Впроваджується модель надання первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини. 36 таких закладів уже діють. Більше 20 згодом приєднаються до них. Це значно підвищить рівень медичного обслуговування сільського населення.

Здійснюють медичне обслуговування населення майже 4 тисячі висококваліфікованих лікарів і понад 10 тисяч фельдшерів і медичних сестер, у їх числі близько 40 кандидатів медичних наук. У сільській місцевості для закріплення медичних кадрів виділяється житло, земельні ділянки для ведення присадибного господарства, здійснюється кредитування житлового будівництва. Усе разом допомагає підтримувати систему охорони здоров'я у працездатному стані.

1.4. ХАРАКТЕРИСТИКА ЦЮРУПИНСЬКОГО РАЙОНУ

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СЕЛИЩ МІСЬКОГО ТИПУ: 2

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ: 31

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ СІЛЬСЬКИХ РАД: 12

ЗАГАЛЬНА ПЛОЩА, кв. км: 1800

КІЛЬКІСТЬ ЖИТЕЛІВ, тис. чол.: 72,9

ГУСТОТА НАСЕЛЕННЯ (чол. на 1 кв. км): 30,2

Географічне положення та населення

Цюрупинський район розташований у південно-західній частині Херсонської області на лівому березі Дніпра. Північно-західні кордони району проходять по р.Дніпро і р.Конка (притока-рукав Дніпра). Площа району 1800 км². Налічується 31 населених пунктів, які входять в одну міську, дві селищних і 12 сільських рад. Територію району перетинають залізні дороги Херсон-Крим і автомагістралі, які ведуть в Молдову, Одесу, Крим і Кривий Ріг, Донбас і Ростов- на- Дону.

Територія району знаходиться в межах континентальної прибережної низовини Причорномор'я, яка має загальний схил на південь. В сучасну епоху низовина опускається, про що свідчать багато численні лимани і широкі пойми річок. В нижній течії Дніпра широко розкинулись Олешківські піски.

Район умовно ділиться на дві ґрунтові і, частково, кліматичні зони. На піщаних ґрунтах, що займають майже 40 тис.га вирощуються овочі, виноград, ростуть сади. На іншій половині, на супіщаних і чорноземних ґрунтах вирощуються зернові культури.

Територія району розташована в другому (південному) агрокліматичному поясі. Клімат помірно-жаркий, дуже засушливий. Середня кількість днів з морозами - 112, максимальна 131. Самий пізній весінній заморозок спостерігається 5 травня, найранній 4 жовтня, літо жарке. Середньодобова температура повітря +23, максимальна до +40 і вище. Поверхня незахищених пісків нагрівається до 77 С, зима малосніжна. Температура повітря в окремі роки знижується до 32-40 градусів. В останні роки температура в січні і лютому підвищується до +17С. Оподи випадають дуже мало: 200-30мм.

Виробництво. За 2006 рік обсяги склали 48565,8 тис. грн., прогнозні показники Програми виконані на 114,2%, індекс промислового виробництва до відповідного періоду минулого року склав 116,9%.

Найбільшу питому вагу (40,2%) в 2006 році займала целюлозно-паперова промисловість, обсяги виробництва якої в порівнянні з 2005 роком зросли в 2,1 рази.

Щодо харчової промисловості та переробки сільськогосподарської продукції, то в загальних обсягах по району вона займає 33,9%, в порівнянні з минулим роком обсяги виробництва зросли на 28,6%.

Машинобудування, ремонт машин та устаткування займають 18,1% в загальних обсягах виробництва, в порівнянні з минулим роком скорочено обсяги виробництва на 20,7%. Основною причиною скорочення було те, що проводилась модернізація виробничих потужностей.

Легка промисловість в загальних обсягах виробництва займає 6,6%. Майже на 70,0% скорочено обсяги виробництва по галузі виробництво, ремонт та монтаж електрообладнання, машин та апаратури, з-за порушення справи про банкрутство підприємства цієї галузі.

У транспортному комплексі за 2006 рік трьома автопідприємствами району перевезено пасажирів 3446,1 тис. чол. Перевезення вантажів за 2006 рік склало 77,2 тис. тонн, вантажообіг за 2006 рік складає 7426,6 тис. т/км. Всі населені пункти району мають транспортне сполучення з районним та обласними центрами.

Будівництво. В районі протягом 2006 року працювало 7 будівельних підприємств та 2 дорожні філії. Обсяг підрядних робіт, виконаних власними силами за 2006 рік склав 22489 тис. грн., що на 18,7% менше чим за 2005 рік. Потужності підприємств дозволяють виконувати більший обсяг робіт, але на сьогоднішній день проблемою для будівельних підприємств є відсутність замовлень на виконання робіт.

За 2006 рік в районі введено 105 індивідуальних житлових будинків загальною площею 11,7 тис. кв. м. житла. У порівнянні з відповідним періодом минулого року збільшено на 5 будинків, але загальна площа будинків зменшилась на 0,6 тис. кв. м.

Інвестиційна діяльність. Підприємствами та організаціями району всіх форм власності, за рахунок всіх джерел фінансування, за 9 місяців 2006 р освоєно 24,01 млн.грн. інвестицій в основний капітал, що у діючих цінах на 42,0% більше відповідного періоду минулого року.

Щодо залучення іноземних інвестицій, то за станом на 01.01.2007 року прямі іноземні інвестиції вкладені в 11 підприємств району, їх загальний обсяг становив 7 млн. 120,9 тис. дол. США, що складає 97,6 дол. США на одного мешканця району. За 2006 рік сума залучених інвестицій склала 875,8 тис. дол. США, приріст склав 14,0%.

В агропромисловому комплексі району обсяги виробництва валової продукції по всіх категоріях господарств за попередніми розрахунками в 2006 році складуть 101,5 млн. грн., що на 3,4% більше ніж у 2005 році.

Валовий збір зерна по всіх категоріях господарств у 2006 році склав 25,6 тис. тонн, що становить 71,5 % до прогнозованих розрахунків Програми. Для забезпечення населення району хлібом та хлібобулочними виробами до урожаю 2007 року заготовлено 10,1 тис. тонн продовольчого зерна.

В районі забезпечено на 128,5 % виконання прогнозованих показників по виробництву овочів, яких вироблено 82 тис. тонн.

У районі налічується 940 га виноградників та 1096 га садів. Завдяки державній програмі по підтримці виноградарства і садівництва відмічається зміна до їх омолодження. В поточному році закладено більше 100 га багаторічних насаджень. В 2006 році по всіх категоріях господарств із-за кліматичних погодніх умов вироблено всього 0,7 тис. тонн плодів (10 % до прогнозованих показників Програми) та 1,0 тис. тонн винограду (або 32,2 % до показників Програми).

Щодо тваринницької галузі то по сільгоспідприємствах району протягом 2006 року збільшилося поголів'я великої рогатої худоби. На кінець року поголів'я великої рогатої худоби склало 286 голів або в 2 рази більше ніж на початок року, в тому числі: корів на 11 голів або на 49 % більше. Збільшилось поголів'я овець, яких в сільгоспідприємствах

налічується 584 голови, що на 45 % більше ніж на початок року, а поголів'я свиней протягом року збільшилось в 3,3 рази і на кінець року склало 6676 голів.

За рахунок збільшення поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі корів та свиней по всіх категоріях господарств дало можливість в 2006 році виконати прогностичні показники Програми по виробництву м'яса на 109,1 %, якого було вироблено 1.7. тис. тонн. Виробництво молока всіма категоріями господарств району складає 12,8 тис. тонн або 100 % до показників Програми; яєць вироблено 10,6 млн. шт.. Виробництво вовни в 2006 році складає 13,1 тонни, що на 67,4 % більше ніж в 2005 році.

Згідно договорів оренди земельних та майнових паїв в 2006 році було виплачено: за оренду майна при платі 7,5 тис. грн.

Підприємництво. У районі за 2006 рік зареєстровано 16 підприємств малого бізнесу, що на 1 підприємство більше відповідного періоду минулого року. Але разом з тим протягом року було скасовано 22 підприємства, в тому числі 7 фермерських господарств. Приватних підприємців – фізичних осіб в районі протягом звітного періоду було зареєстровано 351 чоловік, що на 19 чоловік менше, ніж було зареєстровано у минулому році.

Торгівля. На території району протягом 2006 року функціонувало 378 торгових точок усіх форм власності, із них 249 магазинів, 56 закладів громадського харчування.

За січень – вересень 2006 року обсяг роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі та ресторанного господарства становив 103,7 млн.грн., що на 15,4% більше відповідного періоду минулого року, за 2006 рік очікується 125,1 млн. грн.

Грошові доходи та заробітна плата. Фонд заробітної плати в 2006 році в основних галузях економіки складає 70110,4 тис. грн., в порівнянні з минулим роком він збільшився на 27,7%. Середньомісячна заробітна плата за 2006 рік склала 677,63 грн., в порівнянні з минулим роком вона збільшилась на 29,9%. Із провідних галузей економіки найбільшу заробітну плату одержали працівники будівельних підприємств – 952,27 грн., у промисловості вона склала 856,53 грн., у оптовій та роздрібній торгівлі – 743,57. Нижче середнього показника по району заробітна плата у транспортних підприємствах – 480,15 грн., у сільському господарстві – 514,12 грн., у сфері послуг – 466,22 грн.

Ринок праці. На обліку в районному центрі зайнятості протягом 2006 року перебувало 4330 шукачів роботи, з них звернулося в поточному році – 3048 чоловік. Активними методами сприяння зайнятості населення охоплено 59,7% - 2586 чоловік. Працевлаштовані 1862 чоловіки. Рівень працевлаштування складає 43,0%. У громадських роботах брали участь 501 безробітний, 223 чол. проходили професійне навчання. Для реалізації заходів, передбачених програмою зайнятості з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття за 2006 рік було отримано 3850,4 тис. грн., з них 2254.3 тис. грн. використано на виплату допомоги по безробіттю.

За даними підприємств, установ, організацій, служби зайнятості, державного реєстратора за 2006 рік в районі створено 1157 нових робочих місць в різних галузях економіки, що складає 126,0% до прогностичних розрахунків.

Житлово – комунальна сфера, В районі зареєстровано 16 комунальних підприємств, які надають житлово – комунальні послуги, з них три зареєстровані в поточному році. Відповідно до Закону України „Про житлово- комунальні послуги” в 2006 році переглянуті та затверджені нові тарифи на послуги водопостачання та водовідведення майже всіма комунальними підприємствами, а також переглянуті та затверджені нові тарифи з жовтня 2006 року на послуги тепlopостачання.

Фінанси. В районі щомісячно забезпечувалось виконання бюджету, до місцевого бюджету за 2006 рік надійшло 16041,5 тис. грн., виконання плану складає 107,9%. До державного бюджету мобілізовано за звітний період 6389,6 тис. грн., виконання плану складає 121,8%. Виконання доходної частини бюджету району по власних та закріплених податках та зборах за 2006 рік склало 106,1% (при плані 10877,3 тис. грн. надійшло 11549,1 тис. грн.) У порівнянні з 2005 роком надходження по власних та закріплених податках та зборах збільшилися на 2233,6 тис. грн. Резервом для наповнення бюджетів всіх рівнів є скорочення податкового боргу.

Залишається гострою проблема зі збитковими підприємствами району. Фінансовий результат суб'єктів господарювання від звичайної діяльності до оподаткування (без урахування малих та сільськогосподарських підприємств) за січень – листопад 2006 року склав 11,3 млн. грн. збитків. Збитково спрацювало 56,1% підприємств, які звітують перед статистичними органами.

За станом на 01 січня 2007 року на обліку в управлінні Пенсійного фонду України в районі перебувають 18,6 тис. пенсіонерів, що складає 25,5% від загальної чисельності населення.

До бюджету Пенсійного фонду надійшло за 2006 рік – 113012,2 тис. грн., у тому числі - 26095,8 тис. грн. власних коштів, що склало 108,1% від планового завдання, в порівнянні з 2005 роком вони зросли на 25,8%. Але разом з тим зросла на 9,7% недоїмка до Пенсійного фонду. Протягом року забезпечувалась своєчасна виплата пенсій, допомоги малозабезпеченим сім'ям з дітьми.

В районі збережено мережу та забезпечено функціонування закладів освіти, охорони здоров'я, культури.

Освіта. Всього в районі функціонує 23 загальноосвітні школи, у тому числі 1 гімназія. Денною формою навчання охоплено 8601 учнів, у класах з вечірньою формою навчаються 526 учнів. Впроваджується профільне навчання у 10-11 класах, 784 учнів шкіл III ступеня вчаться за програмами профільного навчання. На території району розташований Цюрупинський професійний ліцей.

На 2006 рік виділення коштів на освіту зросло на 28,0%. На комп'ютеризацію навчальних закладів району виділено 531,8 тис. грн., придбано 10 комп'ютерних класів. Для проведення реконструкцій та капітальних ремонтів закладів освіти в 2006 році з районного бюджету виділено 1059,9 тис. грн., на проведення поточних ремонтів – 181,0 тис. грн. бюджетних коштів.

Всі школи району забезпечені професійними кадрами. У 2006 році у загальноосвітніх закладах працювало 783 педагогічних працівника. У серпні 2006 року прибуло 14 молодих спеціалістів, із них 13 з вищою повною освітою.

Здійснюється підвіз до шкіл 1037 дітей та 18 вчителів.

У районі діє 3 позашкільні навчальні заклади, якими охоплено 1838 дітей.

Літнім відпочинком та оздоровленням в 2006 році було охоплено 3609 дітей віком від 7 до 16 років, в тому числі 3247 дітей пільгових категорій. На оздоровлення дітей пільгових категорій виділено з районного бюджету 108,7 тис. грн.

Протягом останніх 3-х років на 400 дітей збільшився контингент дошкільних закладів, з 26,0% до 45,0% зросло охоплення 5- річних дітей, дошкільною освітою.

Культура. Діяльність установ і закладів культури, професійних художніх колективів, в цілому, забезпечує рівень задоволення духовних потреб населення району.

Збережено мережу культурно-мистецьких закладів району. Реалізацію державної культурної політики в районі забезпечують: 23 клубні установи, Центр культури та дозвілля ім. Т.Г.Шевченка, 30 бібліотечних установ, 1 дитяча школа мистецтв та 4 її філії, 1 історико-краєзнавчий музей. В закладах культури району працюють більше 200 співробітників. Діють 169 клубних формувань, в яких приймають участь 3537 чоловік, 131 аматорських художніх колективів, на проведення масових районних заходів із бюджету району виділено на 2006 рік 55,0 тис. грн.

Охорона здоров'я. Ліжковий фонд району приведено до оптимальної кількості для ефективного його використання – 56,9 на 10 тисяч населення.

В поточному році для потреб Цюрупинської центральної районної лікарні придбано сучасне обладнання (стаціонарний рентгенівський апарат з цифровою обробкою зображення, сучасний УЗІ апарат), зроблено капітальний ремонт терапевтичного відділення, ремонт палат післяопераційного перебування в хірургічному відділенні.

Поліпшилась в районі демографічна ситуація, станом на 01 січня 2006 року чисельність наявного населення становила 72,7 тис.чол, то за станом на 01 грудня 2006 року вона становила 72,9 тис. осіб, в тому числі міське населення – 36,8 тис. осіб, сільське населення – 36,1 тис. осіб.

II. НАСЕЛЕННЯ

2.1.ЗАГАЛЬНА ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТА

Населення міста на 1.06.2007 р. складає 26,09 тис. осіб, що становить 2,3 % від загальної чисельності населення Херсонської області та 35% від чисельності Цюрупинського району.

Таблиця 2. Чисельність мешканців у місті та районі, 1989–2006 рр.

	1989	1995	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Місто	26,1	26,6	24,1	24,1	24,2	24,5	24,7	25,1
Район	72,2	74,1	72,2	72,0	72,1	72,5	72,7	72,9

Чисельність наявного населення міста за 2006 рік збільшилось на 1,6%, хоча за рік зросла кількість померлих. Усього за 2006 рік народилося 178 осіб, а померло 355 осіб. Смертність перевищила народжуваність майже у 2 рази.

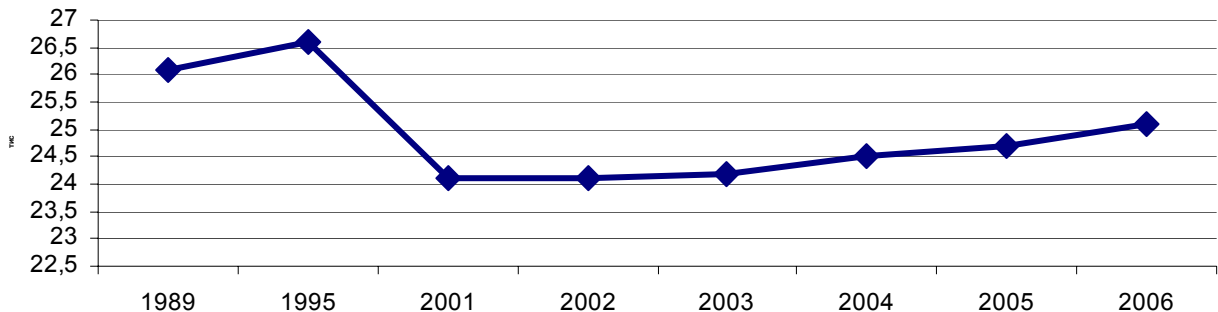

Рис.2 Чисельність мешканців у місті

На збільшення чисельності населення впливає міграційний рух. За січень-грудень 2006 року в місто прибуло 752 особи, а вибуло 350 осіб.

Таблиця 3. Демографічна статистика

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Новонароджені	181	199	226	224	243	178
Померлі	341	352	353	302	347	355
Природний приріст населення	-160	-153	-127	-78	-104	-77
Прибулі	376	498	630	694	639	752
Вибулі	392	378	343	317	322	350
Сальдо міграції	-16	120	287	377	317	402
Загальне збільшення (зменшення)	-176	-33	160	299	213	325
Ланцюговий індекс – чисельність населення	98,8	100,0	100,4	101,2	100,8	101,6

Основні причини міграцій – родинні обставини та виїзд на навчання. Багато громадян змінюють місце проживання з економічних мотивів. У 90-х роках спостерігалось зменшення робочих місць за рахунок різкого скорочення промислового виробництва, що стало основною причиною міграційного руху населення міста. Але за останні роки економіка в місті активізувалась, відкрилися нові підприємства та виробництва, тому з 2002 року кількість населення, яке вибуває зменшується, а кількість населення, яке прибуває збільшується.

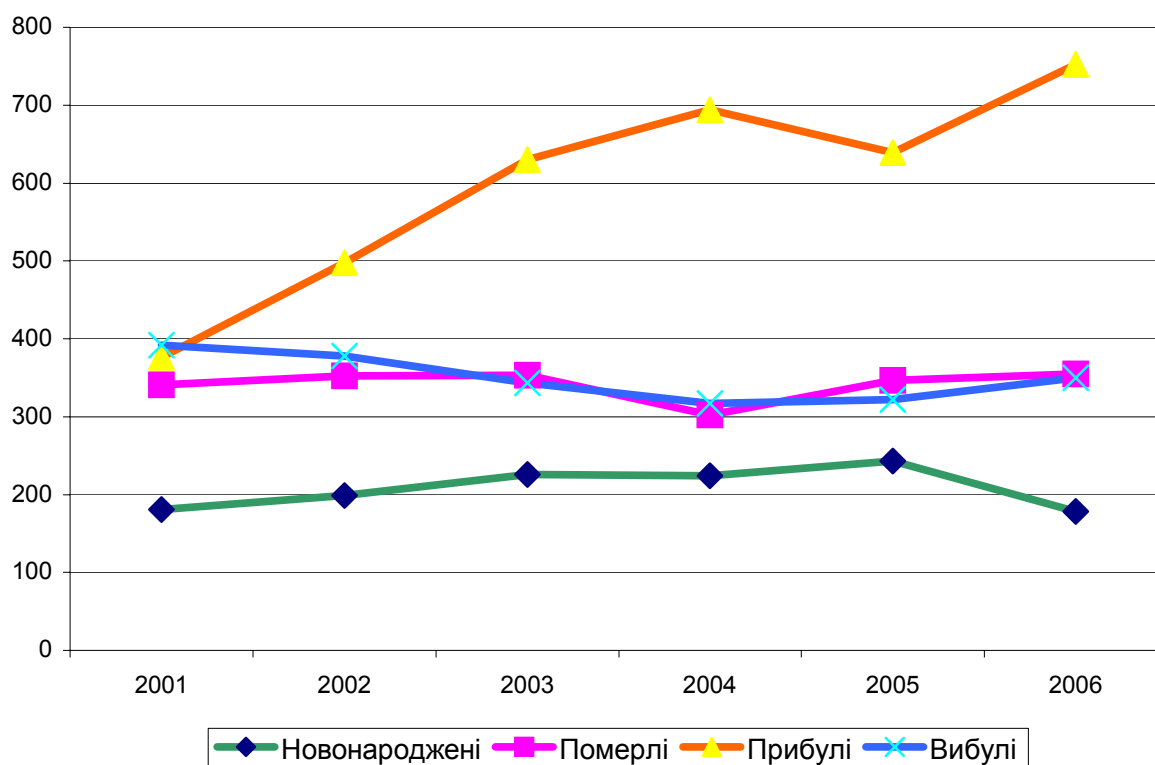

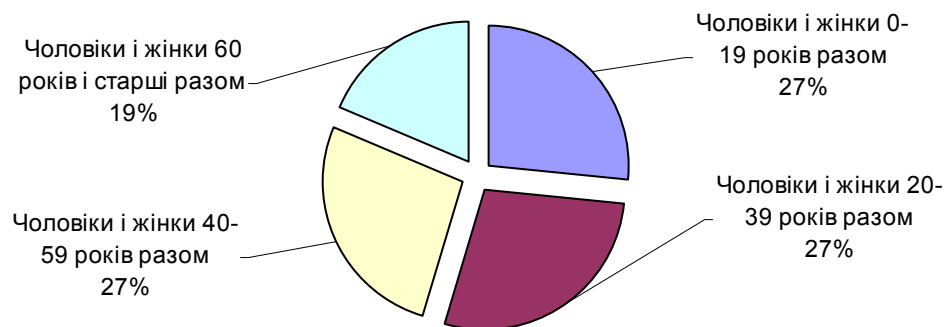
Рис.3 Демографічна статистика

Враховуючи фактори природного скорочення та міграції очікувана середньорічна численність наявного населення міста на 2007 рік складає 26,09 осіб.

Таблиця 4. Розподіл населення за віком

	1989	%	2001	%	2005	%
Чоловіки 0-19 років	4015	19,3	3433	14,3	3483	14,1
Жінки 0-19 років	3856	18,5	3006	12,4	3056	12,4
Чоловіки і жінки 0-19 років разом	7871	37,8	6439	26,7	6539	26,3
Чоловіки 20-39 років	3808	18,3	3233	13,4	3283	13,3
Жінки 20-39 років	4052	19,4	3450	14,3	3500	14,2
Чоловіки і жінки 20-39 років разом	7860	37,7	6638	27,7	6783	27,5
Чоловіки 40-59 років	2589	12,4	2940	12,2	2990	12,1
Жінки 40-59 років	2875	13,8	3519	14,6	3569	14,4
Чоловіки і жінки 40-59 років разом	5464	26,2	6423	26,8	6559	26,5
Чоловіки 60 років і старші	1092	5,2	1686	7,0	1694	6,9
Жінки 60 років і старші	2331	11,2	2825	11,7	2825	11,4
Чоловіки і жінки 60 років і старші	3423	16,4	4511	18,7	4519	18,3
«Віковий індекс»	0,43		0,70		0,70	

Структура населення за віком майже не змінилась за останні 5 років. Кількість літніх жінок майже вдвічі більше кількості чоловіків. Всього у місті нараховується 6940 пенсіонерів (41,6% від загальної чисельності населення). Розмір середньої пенсії становить за 2006 рік 412 гривень.

Рис.4. Розподіл населення за віком

Національні ознаки населення міста: українці – 19,117 тис. чол, росіяни – 4,520 тис., білоруси – 0,196 тис, цигани – 0,140 тис, вірмени – 0,116 тис, інші – 2,001 тис.

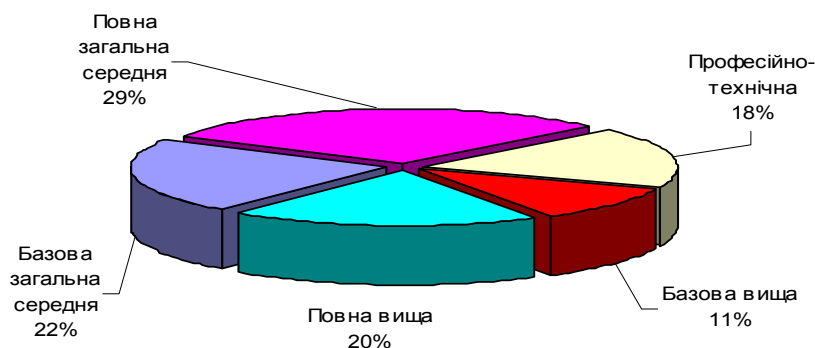
2.2. ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ НАСЕЛЕННЯ

Система освіти міста представлена різними типами освітніх закладів різних рівнів акредитації. Вона включає загальноосвітні навчальні заклади, дошкільні та професійно-технічний ліцей.

Таблиця 5. Рівні освіти серед населення у віці понад 15 років

	<i>Абсолютний показник</i>	<i>Відносний показник</i>	<i>Відносний показник в Україні</i>
Базова загальна середня	4621	223	159
Повна загальна середня	6086	294	349
Професійно-технічна	3698	179	177
Базова вища	2200	106	116
Повна вища	4048	196	129

Рівень базової середньої освіти населення міста перевищує загальнодержавний. Кількість мешканців міста, які мають повну вищу освіту, також більше, а рівень базової вищої освіти майже дорівнює загальнодержавному.

Рис.5. Структура освіти населення міста

III. ЖИТЛО

3.1. РОЗВИТОК ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

До житлового фонду міста належить 127 будинків загальною площею 257,6 тис. кв.м., з них 66 будинків багатоповерхових, в них 3686 квартир загальною площею 194,47 тис. кв.м.

За рахунок коштів державного бюджету в 4 багатоповерхових будинках виконано реконструкцію внутрішньо будинкових мереж водопостачання, водовідведення на загальну суму 587 тис. грн. На поточний ремонт житлового фонду використано 234,48 тис. грн., витрати на утримання при будинкових територіях склали 238,8 тис. грн.

Відремонтовано покрівлі 8 житлових будинків площею 6,7 тис. кв.м. на суму 406 тис. грн., в т. ч., 117 тис. грн. з місцевого бюджету, 289 тис. грн. – з державного бюджету.

Таблиця 6. Розвиток житлового забезпечення

	2002	2004	2005	2006
Постійно заселені будинки – разом	4676	4726	4749	4771
- індивідуальні будинки	4569	4623	4647	4667
- % індивідуальних будинків серед усіх будинків	83,05	83,1	83,2	83,1
Постійно заселені квартири – разом	7804	7856	7976	8021
- в індивідуальних будинках	5699	5754	5777	5798
- % в індивідуальних будинках	62,1	62,2	61,5	61,5
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	44,9	45,1	45,8	46,1
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	83,6	84,6	84,7	84,7
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	43,9	44,2	45,8	46,1
% помешкань, підключених до центрального опалення	43,4	44,3	45,7	46,0
Кількість помешкань на 100 мешканців	32,6	32,0	32,4	32,0

У зв'язку зі змінами в економічній політиці була розпочата робота з приватизації житла, рівень приватизації якого склав на сьогодні 69%.

3.2. ВВЕДЕННЯ НОВОГО ЖИТЛА

Майже все нове житло, що було збудовано у місті за останні 5 років, є у вигляді індивідуальних будинків.

Таблиця 7. Введення нового житла

	2002	2004	2005	2006
Новозбудовані житлові будинки - разом	64	61	52	69
- індивідуальні будинки	64	59	52	69
- % індивідуальних будинків	100,0	96,8	100,0	100,0
Новозбудовані квартири - разом	2	4	2	2
- в індивідуальних будинках	2	4	2	2
- % в індивідуальних будинках	100,0	100,0	100,0	100,0
Середня ринкова ціна 1 м ² площі нової квартири, грн.				
Середній розмір нової квартири, м ²	94,46	118,66	94,47	111,84

В місті протягом 2006 р. працювало 4 комунальних підприємства, які надавали житлово-комунальні послуги: МКП «Водоканал», МКП «Теплотехнік», МКП Комбінат комунальних підприємств», МКП «Цюрупинськтеплокомуненерго», а з грудня 2006 р. по МКП «Цюрупинськ-комунгосп». Відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» в 2006 р. переглянуті та затверджені на рівні економічно-обґрунтованих витрат тарифи водопостачання, водовідведення та теплопостачання.

2007 році прийнята Програма реформування житлово-комунального господарства міста, одним з напрямків якої є забезпечення населення житлово-комунальними послугами належного рівня та якості відповідно до національних стандартів, формування нової системи управління житлово-комунальним господарством.

IV. ЗАЙНЯТІСТЬ І ДОХОДИ

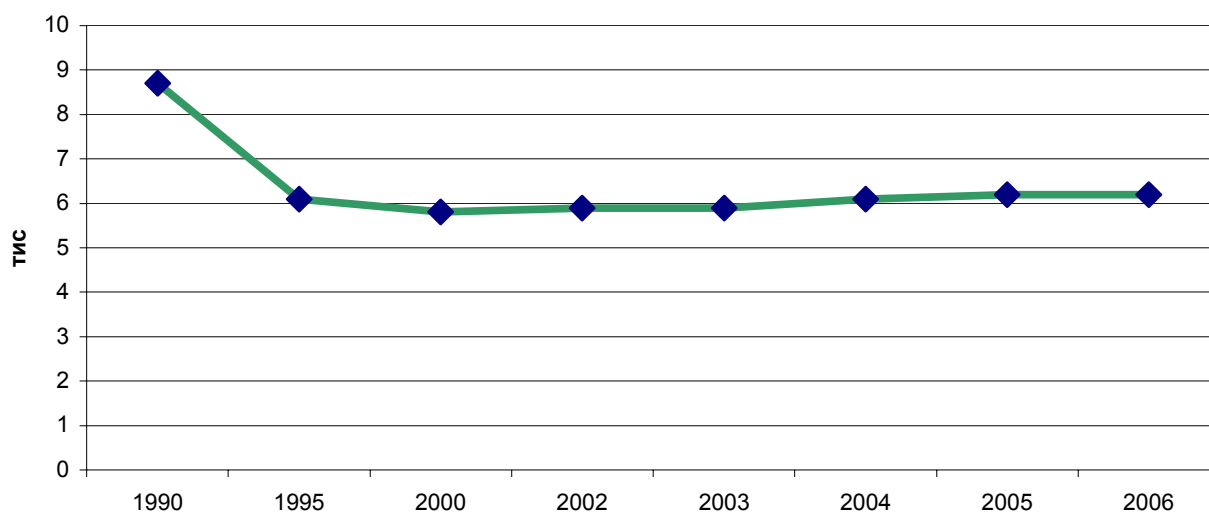
4.1. ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Динаміка зайнятості з 1990 по 2006 роки свідчить про зменшення кількості зайнятого населення майже на 28,7 % . У 1990 році чисельність працюючих у місті складала 8700 осіб, у тому числі у промисловому секторі економіки працювало 58,6 % від загальної чисельності працюючих.

Таблиця 8. Тенденції зміни зайнятості (кількість робочих місць), тис.чол.

	1990	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006
Місто	8,7	6,1	5,8	5,9	5,9	6,1	6,2	6,2
Район	42,25	38,4	33,6	34,0	33,90	34,25	34,25	34,25

На початку 90-х років політичні і економічні зміни в Україні вплинули на зменшення чисельності зайнятих у місті – фактично було ліквідовано одне з найкрупніших в Україні підприємств з виробництва та переробки целюлози – Херсонський целюлозо-паперовий комбінат – один із найбільших роботодавців міста (підприємство займало площу близько 102 гектарів), фактично не розпочав діяльність завод "Аметист", який планувався до введення в експлуатацію, як об'єкт що мав стратегічне значення (під розташування підприємства було виділено 43 га землі).

Рис.6. Кількість робочих місць, тис. чол

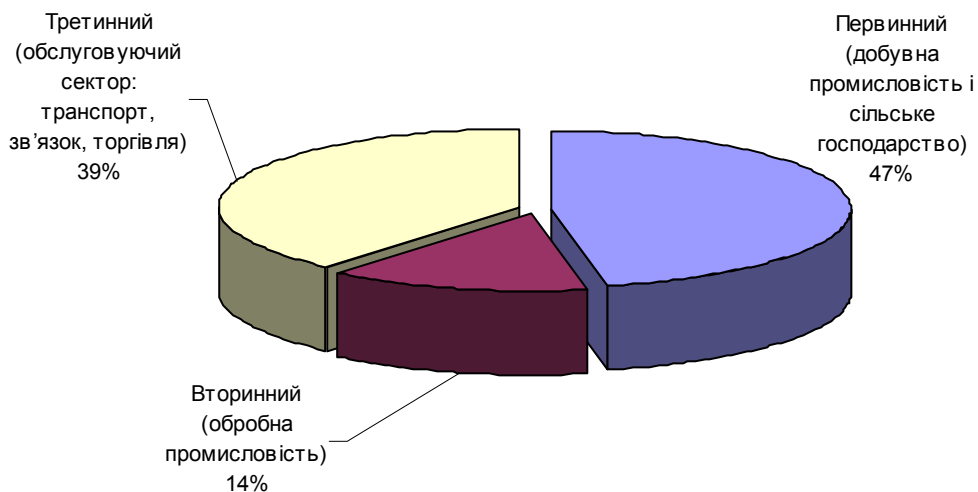
Трудові ресурси міста із загальної чисельності населення складають 55,0 %, тобто, 14,350 тис.чол., з них: працездатне населення у працездатному віці – 11,250 тис.чол., особи молодше працездатного віку, які б бажали працювати – 1,5 тис.чол., особи старше працездатного віку, які б бажали працювати – 1,6 тис.чол.

Чисельність трудових ресурсів, що потребують працевлаштування: 8,15 тис. чол. (трудові ресурси 11,250 тис.чол. – задіяні в різних галузях господарства 6,2 тис.чол. + особи молодше працездатного віку, які б бажали працювати 1,5 тис.чол. + особи старше працездатного віку, які б бажали працювати 1,6 тис.чол.)

Таблиця 9. Зайнятість в основних секторах економіки, тис. чол.

	1995	2000	2005	2006
Первинний (добувна промисловість і сільське господарство), чисельність працівників	2,5	2,3	2,3	2,3
Вторинний (обробна промисловість), чисельність працівників	0,8	0,7	0,7	0,7
Третинний (обслуговуючий сектор: транспорт, зв'язок, торгівля), чисельність працівників	1,8	1,7	1,9	1,9
Первинний, %	41	40	36	36
Вторинний, %	13	12	11	11
Третинний, %	30	29	31	31

Взагалі, за останні 10 років частка працівників у первинному і вторинному секторах зменшилась, та, як наслідок, збільшилась у третинному секторі. Останні три роки ці показники стабільні.

Рис.7. Зайнятість в основних секторах економіки 2006, тис. чол

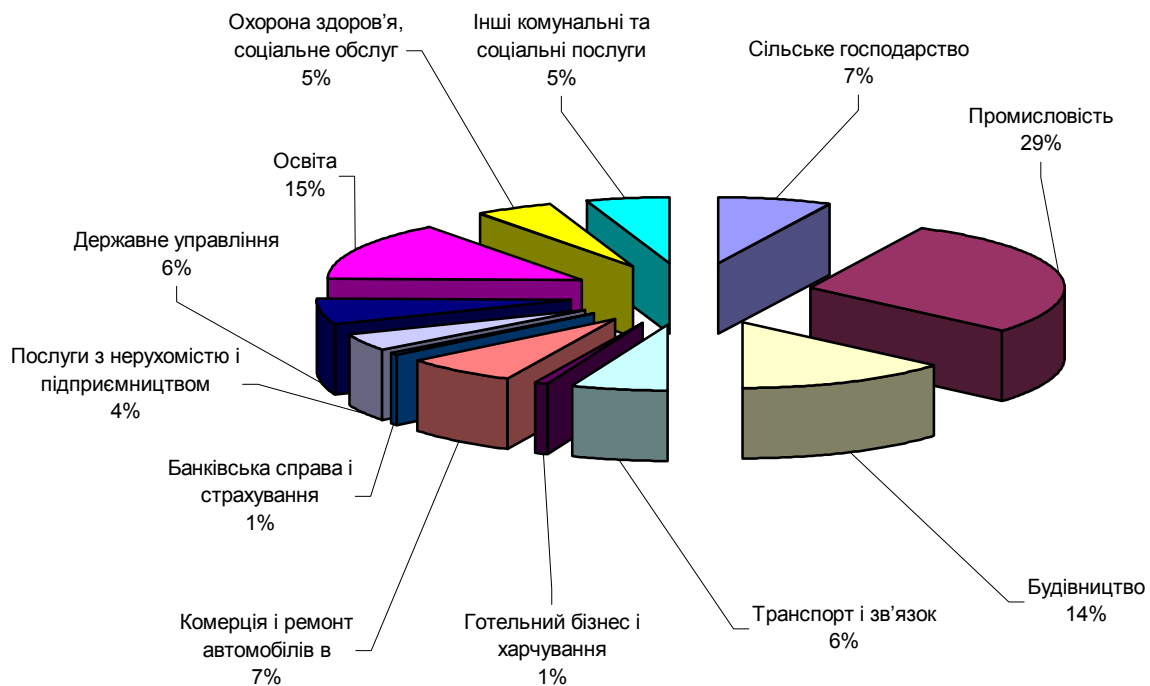
Зайнятість трудових ресурсів на 01.06.2007 у основних галузях суспільного виробництва: промисловість – 1,8 тис. чол., сільське господарство – 0,450 тис. чол., транспорт – 0,250 тис. чол., будівництво – 0,850 тис. чол.. інші галузі - 2,85 тис. чол.

Таблиця 10. Зайнятість за галузями

	1995		2001		2005	
	Кількість працівників	% від загальної кількості	Кількість працівників	% від загальної кількості	Кількість працівників	% від загальної кількості
Сільське господарство і рибальство	0,8	13,1	0,7	11,8	0,45	7,3
Промисловість	1,7	27,9	1,6	27,1	1,8	29,0
Будівництво	0,8	13,1	0,7	11,7	0,85	16,1
Транспорт і зв'язок	0,3	4,9	0,35	5,9	0,38	6,0
Готельний бізнес і громадське харчування	0,05	0,8	0,05	0,8	0,045	0,7
Комерція і ремонт автомобілів	0,27	4,4	0,3	5,1	0,445	7,2
Банківська справа і страхування	0,05	0,8	0,05	0,8	0,05	0,8
Послуги з нерухомістю і підприємництвом	0,2	3,3	0,2	3,3	0,25	4,0
Державне управління (на всіх рівнях)	0,35	5,8	0,4	6,8	0,4	6,5
Освіта	0,8	13,1	0,9	15,3	0,9	14,5
Охорона здоров'я, соц. обслуг, та ветер.	0,3	4,9	0,3	5,1	0,3	4,8
Інші комунальні та соціальні послуги	0,48	7,9	0,35	5,9	0,33	5,3

За останні 10 років кількість працівників у сільському господарстві зменшилась майже вдвічі, комерція зросла майже вдвічі.

За останні 5 років зросло будівництво та промисловість, що має найбільшу частку у галузевій структурі зайнятості міста.

Рис. 8. Зайнятість за галузями, 2005

Друге місце за кількістю зайнятих має будівництво, третє – освіта. Найменшу частку мають готельний бізнес і громадське харчування.

4.2. ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ

Таблиця 11. Середня заробітна плата (грн.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2003/ 2002	2004/ 2003	2005/ 2004	2006/ 2005
	<i>Номінальні величини, грн.</i>					<i>% зростання</i>			
Місто	187,35	215,81	297,49	480,15	619,47	115,2	137,8	161,4	129,0
Район	206,74	269,78	349,42	521,66	677,55	130,5	129,5	149,3	129,9
Область	289,10	355,71	450,64	625,27	800,03	123,0	126,7	138,8	127,9
Україна	376,38	462,27	589,62	806,19	1041,4	122,8	127,5	136,7	129,2

Середня заробітна плата в місті протягом останніх трьох років значно нижча від середньообласної заробітної плати і складає станом на 01.05.07 **412,5 грн.** (середньообласна заробітна плата на 01.05.2007 – 911,15 грн.). Загальнодержавна середня заробітна плата більш ніж у 1,5 рази перевищує показник міста.

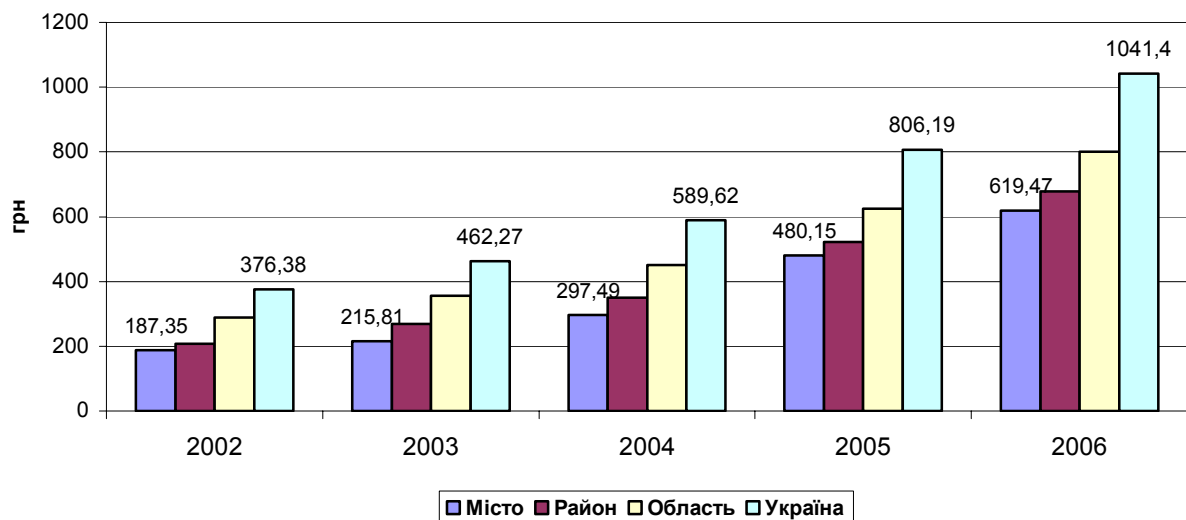

Рис.9. Середня заробітна плата (грн.)

Найбільша заробітна плата в місті у працівників державного управління, високий показник в будівництві. Найменша зарплатня у працівників банківської справи й транспорту.

Таблиця 12. Заробітна плата за галузями

	2002	2003	2004	2005	2006	2003/ 2002	2004/ 2003	2005/ 2004	2006/ 2005
	<i>Номінальні величини, грн.</i>					<i>% зростання</i>			
Сільське господарство	174,29	221,17	271,79	405,12	514	126,9	122,9	149,1	127,0
Промисловість	243,77	342,47	480,04	684,21	856	140,5	140,2	142,5	125,2
Будівництво	218,02	376,67	488,82	696,32	952	172,8	129,8	142,5	136,8
Транспорт і зв'язок	229,17	301,79	282,24	364,38	480	131,7	93,5	129,1	131,8
Готельний бізнес, харчування	262,44	330,29	420,35	425,00	546	125,9	127,3	101,1	128,7
Комерція, ремонт автомобілів	245,36	287,78	414,81	546,09	743	117,3	144,1	131,7	136,2
Банківська справа, страхув.	189,58	213,76	267,76	323,70	443	112,8	125,3	120,9	137,2
Послуги з нерухомістю	218,91	281,25	312,31	422,44	631	128,5	111,0	135,3	149,5
Державне управління	369,14	423,17	526,27	703,19	1060	114,6	124,4	133,6	150,8
Освіта	198,78	256,18	339,57	530,81	681	128,9	132,6	156,3	128,5
Охорона здоров'я, соціальн.	211,05	270,98	341,56	499,06	607	128,4	126,0	146,1	121,8
Інші комунальні послуги	139,80	187,07	231,43	358,19	466	133,8	123,7	154,8	130,2

4.3. БЕЗРОБІТТЯ

Ситуація на ринку праці, як правило, оцінюється через показники зареєстрованого безробіття. Однак, в дійсності вони не відбивають реальної ситуації, а свідчать лише про чисельність безробітних громадян, які охоплені державними соціальними послугами і захистом та відображають рух незайнятих громадян через державну службу зайнятості.

Таблиця 13. Рівень зареєстрованого безробіття (%) на 31 грудня

	1995	2000	2002	2004	2005	2006
Місто	0,4	3,1	4,8	3,6	2,8	2,1
Район	0,4	3,5	5,7	4,9	3,0	2,5
Область	0,4	3,7	6,1	5,0	4,0	3,3
Україна	0,4	4,1	3,7	3,5	3,1	2,7

Рівень офіційного безробіття, станом на 01.05.2007, складає 2,08, але рівень прихованого безробіття значно перевищує рівень фіксованого.

Значна частина населення зайнята в особистому та підсобному господарствах. Низький рівень заробітної плати та високий рівень прихованого безробіття пов'язаний з тим, що протягом останніх 15 років в місті майже не розвивалися виробнича сфера.

Таблиця 14. Кількість безробітних на одну вакансію на 31 грудня

	1995	2000	2002	2004	2005	2006
Місто	8	17	16	12	6	7
Район	15	21	24	20	9	11
Область	3	23	24	17	12	15
Україна	1	17	9	6	5	5

За даними підприємств, організацій, установ за 2006 р. у місті створено 557 нових робочих місць. Серед осіб, працевлаштованих службою зайнятості на робітничі місця та місця, які не потребують професійної підготовки, переважали громадяни, які працевлаштовані за професіями: водій, тракторист, лісоруб, бетоняр, продавець, охоронник, робітник на низько кваліфікованих роботах в сільському господарстві, підсобний робітник. Активно проходило працевлаштування в ДП "Цюрупинське лісомисливське господарство", ЗАТ АФ"Цюрупинське", Дитячий будинок-інтернат для дітей-інвалідів, БМУ-"Промжитлобуд-5", ТОВ "СПІ-Авто", ТОВ"СПІ-Торг", ВАТ "Цюрупинська швейна фабрика "Юність".

Таблиця 15. Зареєстровані безробітні за рівнем освіти

	1995		2000		2002		2004		2005		2006	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Базова загальна середня	3	6,5	87	19,9	72	13,0	47	11,4	41	12,7	24	10,3
Повна загальна середня	12	26,1	202	46,1	175	61,7	110	26,6	74	23,1	54	23,0
Професійно-технічна	8	17,4	124	28,3	118	21,4	127	30,6	107	33,2	87	37,0
Базова вища	11	23,9	98	22,4	129	23,4	83	20,0	69	21,4	41	17,4
Повна вища	12	26,1	67	16,7	58	10,5	47	11,4	31	9,6	29	12,3

Основну категорію населення, за рівнем освіти, складають особи, які мають професійно-технічну освіту і які претендують на працевлаштування на кваліфіковані робочі

місяця. Спеціалістами центру зайнятості застосовуються заходи активного сприяння зайнятості, зокрема направлення безробітних на курси підвищення кваліфікації, а також для набуття та удосконалення практичних знань, умінь та навичок – стажування безпосередньо на робочих місцях.

Рис.10. Зареєстровані безробітні за рівнем освіти, 2006, %

Особливим попитом на ринку праці міста в 2006 році користувалися громадяни, які мали будівельні професії – муляри, штукатури, бетоняри, – на обліку в центрі зайнятості громадян, які мали відповідні професії, занадто мало. Рівень заповнення вакансій становив в середньому 39,9 %, Середня тривалість заповнення вакансій – 11 днів.

Кількісний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили поглиблюється низькими якісними характеристиками значної кількості вільних робочих місць – низький рівень заробітної плати, важкими умовами праці, відсутністю соціального житла.

За 2006 р. послугами районного центру зайнятості скористувались 1297 жителів міста. Працевлаштовано – 709 чол., в т.ч. :

- відкрили власну справу – 43 чол.;
- отримали дотації – 15 чол.;
- працювало на громадських роботах – 115 чол.;
- отримали професійне навчання – 103 чол.

Таблиця 16. Зареєстровані безробітні за тривалістю безробіття

	1995		2000		2002		2004		2005		2006	
		%		%		%		%		%		%
До 1 місяця	2	4,3	22	5,0	37	6,7	18	4,3	12	3,7	7	3,0
1-2 місяці	4	8,8	37	8,4	61	11,1	43	10,4	27	8,4	28	12,0
2-3 місяці	6	13,0	45	10,3	78	14,1	59	14,3	71	22,0	61	26,0
3-6 місяців	12	26,1	153	35,0	168	30,4	99	23,9	82	25,6	63	26,8
6-9 місяців	11	23,9	77	17,5	95	17,2	117	28,3	94	29,1	50	21,2
9-12 місяців	6	13,0	74	16,9	86	16,6	64	15,5	30	9,3	21	8,9
1-1,5 року	4	8,7	27	6,2	21	3,8	12	2,9	6	1,9	5	2,1
1,5-2 роки	1	2,2	3	0,7	6	1,1	2	0,4	-	-	-	-
2-3 роки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Більше 3 років	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

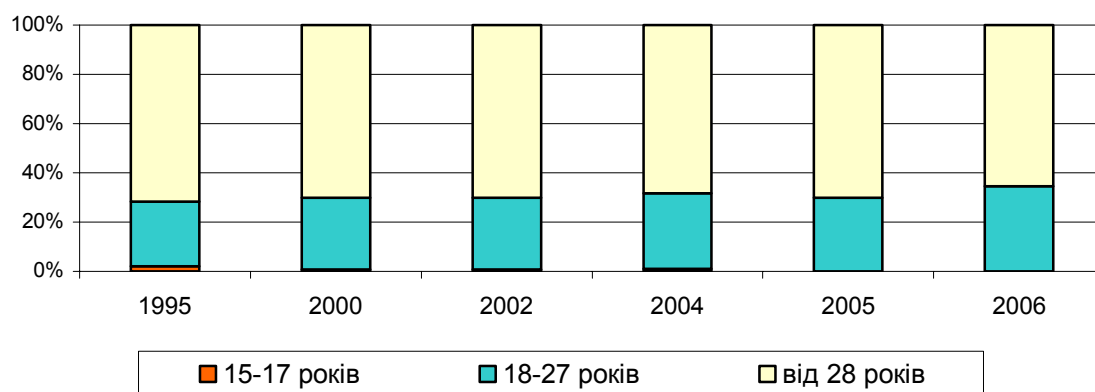
Кількість громадян, які перебувають на обліку від 6 місяців до 12 місяців в 2006 році зменшилась на 42,7 %. В центрі зайнятості розроблено ряд заходів для усунення довготривалого безробіття. Так, особам, які перебувають на обліку в центрі зайнятості

більше 6 місяців, пропонуються профінформаційні послуги, відвідування інформаційних семінарів, на яких надається інформація з техніки пошуку роботи, впроваджується використання плану самостійного пошуку роботи, постійне ознайомлення з оперативними вакансіями.

Таблиця 17. Вікова структура зареєстрованих безробітних

	1995		2000		2002		2004		2005		2006	
		%		%		%		%		%		%
15-17 років	1	2,2	3	0,7	4	0,7	4	1,0	-	-	-	-
18-27 років	13	26,1	149	29,2	127	29,2	127	30,6	96	29,8	81	34,5
28 років – передпенсійний вік	33	71,7	286	70,1	283	70,1	283	68,4	226	70,2	154	65,5

В 2006 році кількість осіб серед безробітних у віці від 18 до 27 років збільшилася до 34,5 % (в 2005 році ця категорія серед безробітних складала 29,8 %). Це пояснюється тим, що рівень соціальної активності населення підвищився, підвищився і рівень вимог, які молоді люди висувають відносно роботи, насамперед – відповідний рівень заробітної плати.

Рис.11. Вікова структура зареєстрованих безробітних

Динаміка фіксованого безробіття у районі набула двоякого характеру. З одного боку рівень його у місті знижується. З іншого боку, незважаючи на зростання потреби в сезонній робочій силі, рівень безробіття серед сільських жителів продовжує зростати. Основна причина – малий попит на постійну робочу силу в сільській місцевості.

Таблиця 18. Порівняльна таблиця структури зареєстрованих безробітних (%)

		1995	2000	2002	2004	2006
Зареєстровані в службі зайнятості понад 6 місяців	Місто	47,8	41,3	37,7	47,1	32,2
	Район	54,6	58,2	53,7	60,8	54,2
Вік 18-27 років	Місто	26,1	34,1	29,2	30,6	34,5
	Район	21,4	25,2	32,4	28,6	37,3
Вік 28 років – передпенсійний	Місто	71,7	65,2	70,1	68,4	65,5
	Район	76,5	72,8	65,6	69,8	61,7
Освіта вища	Місто	26,1	16,7	10,5	11,4	12,3
	Район	17,2	9,6	4,8	7,5	7,7
Жінки	Місто	65,4	68,3	73,5	65,2	67,3
	Район	71,2	69,4	71,2	68,7	64,3
Інваліди	Місто		1	2	3	3
	Район		1	2	4	5

V. ЕКОНОМІКА

5.1. СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

В 2006 році значно в місті збільшилася кількість зареєстрованих підприємців – фізичних осіб.

Таблиця 19. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності

<i>Юридичні особи</i>					
	1995	2002	2004	2005	2006
Місто	756	619	565	592	638
Район	918	758	753	789	851
Область			25811	26462	27019
Україна			981054	1023396	1070705
<i>Фізичні особи</i>					
	1995	2002	2004	2005	2006
Місто	1236	1489	1538	1797	2078
Район	1541	1785	2051	2396	2770
Область					
Україна					

Основний напрямок економічної діяльності, який користується попитом для започаткування власної справи, це роздрібна торгівля продовольчими та непродовольчими товарами (будівельними матеріалами, спортивним одягом, штучними квітами, мобільними телефонами), надання послуг населенню (ремонт аудіо, відео-техніки, ремонт автомобілів, надання грузопасажирських послуг).

Таблиця 20. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності в місті

	1995	2002	2004	2005	2006
Зареєстровані СПД разом	1992	2108	2103	2389	2716
Частка фізичних осіб	62,0	73,0	73,0	75,2	76,5
Кількість СПД – ланцюговий індекс		105,8	99,8	113,6	113,7

Рис.12. Суб'єкти господарчої діяльності

Таблиця 21. Зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності за галузями

	1995	2002	2004	2006	З них МСП	З них приват
Сільське господарство і рибальство	15	54	71	68	51	46
Промисловість	41	32	97	95	83	71
Будівництво	37	28	35	35	29	23
Транспорт і зв'язок	12	9	10	10	6	4
Комерція, громадське харчування і готельний бізнес, побутові послуги	154	161	146	138	129	114
Інші комерційні послуги	31	35	40	44	41	41
Державне управління (на всіх рівнях) і соціальні послуги	24	32	38	49	-	-
Освіта та охорона здоров'я	36	38	40	43	29	24
Інші комунальні та соціальні послуги	48	51	65	87	71	64
РАЗОМ	398	440	542	569	439	387

Найбільша кількість суб'єктів господарювання у галузі комерція, громадське харчування і готельний бізнес, побутові послуги.

За 2006 р. обсяги виробництва склали 48565,8 тис. грн. Найбільшу питому вагу в 2006 р. займала *целюлозно-паперова промисловість* (40,2%), по зазначеній галузі обсяги виробництва в порівнянні з 2005 р. зросли у 2.1 рази.

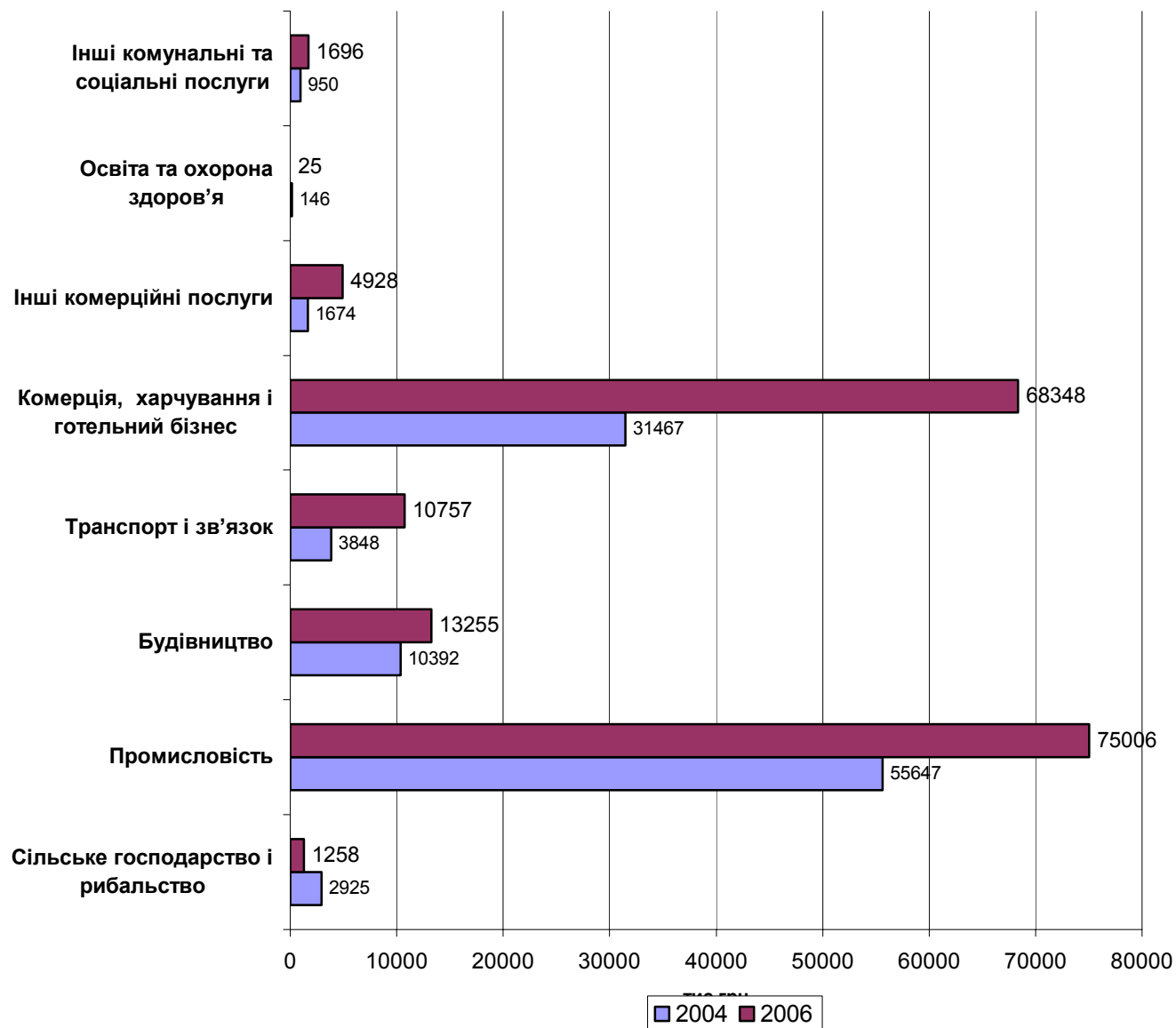
Таблиця 22. Загальний обсяг продукції (тис. грн.)

	2004	2006
Сільське господарство і рибальство	2925,4	1258,5
Промисловість	55647,1	75006,5
Будівництво	10392,1	13255,5
Транспорт і зв'язок	3848,9	10757,1
Комерція, громадське харчування і готельний бізнес, побутові послуги	31467,5	68348,8
Інші комерційні послуги	1674,7	4928,4
Державне управління (на всіх рівнях) і соціальні послуги	-	-
Освіта та охорона здоров'я	146,2	25,0
Інші комунальні та соціальні послуги	950,8	1696,7
РАЗОМ	107052,7	175276,5

Харчова промисловість і переробка сільськогосподарської продукції в загальних обсягах складає 33.9%, в порівнянні з 2005 р. обсяги виробництва зросли на 28.6%, машинобудування, ремонт машин та устаткування складає 18.1% в загальних обсягах промислового виробництва.

Легка промисловість в загальних обсягах виробництва складає 6.6%. На 70% скорочено виробництво по галузі виробництво, ремонт та електрообладнання по причині порушення справи про банкрутство ЗАТ «Електро» - підприємства цієї галузі.

Будівництво. Обсяг підрядних робіт, виконаних власними силами за 2006 р. складає 22155 тис. грн., що на 18% менше ніж у 2005 р. Потужності підприємств дозволяють виконувати більший обсяг робіт, але проблемою на сьогоднішній день для будівельних організацій є відсутність замовлень.

Рис.13. Загальний обсяг продукції (тис. грн.)

Другою за обсягами виробництва є галузь комерції. На території міста розташовано 196 торговельних точок (з них у 2006 р. створено 32) всіх форм власності. Населення охоплено повністю торговельним обслуговуванням, з них: 99 – продовольчі магазини; 61 – магазини по реалізації товарів повсякденного попиту; 36 – кіосків та павільйонів; 3 ринки.

Таблиця 23. Підприємства в місті за чисельністю працівників

	2002	2004	2006
0 (самозайняті особи)	3	14	21
%	0,7	4,0	6,0
1-20 працівників	252	195	175
%	58,7	54,7	50,2
21-100 працівників	45	42	52
%	10,6	11,8	17,8
101-500 працівників	21	15	14
%	4,9	4,5	4,0

5.2. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА І ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

В 2006 році продукцію на експорт поставляли: ТОВ "Промбізнес"- 164,0 тис грн. – фільтри автомобільні, ТОВ "ЦПК"- (целюлозо-паперовий комбінат) – 7,0 млн грн., 2007р. – 3,2 млн.грн – фільтрувальний папір, ТОВ "Торговий дом "Моторекс" – 2006 р. – 6,620 млн грн., 2007р.-1,628 млн грн. – фільтрувальний папір, фільтри автомобільні. Всього експортні поставки склали в 2006р. – 13,784 млн грн., в 2007 р. – 4,828 млн грн.

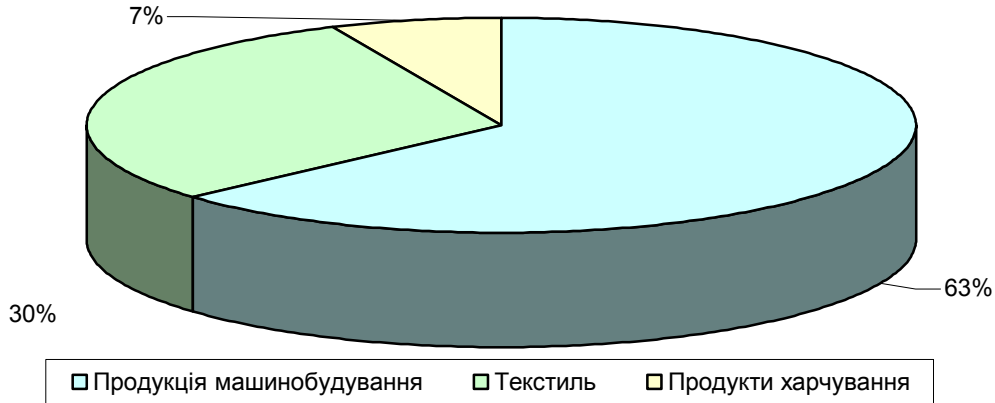

Рис.14. Структура експорту, 2006, (тис. грн.)

Обсяги імпортованої продукції склали в 2006 році 11,2 млн грн. , в т.ч по ТОВ "ЦПК" – 2,7 млн грн. – імпортували обладнання, целюлозу, ТОВ "Ерфольг Україна" – 8,5 млн грн. – імпортували обладнання. В 2007 році по ТОВ ЦПК імпорт склав 4,5 млн грн.. – імпортували обладнання, целюлозу.

Таблиця 24. Структура експорту за країнами (тис. грн.)

	2004	2006
Країни СНД	684,10	6889,91
Країни ЄС	1701,83	2361,33
Країни Близького Сходу та Туреччини	9041,58	7007,97
Інші	658,04	849,44
РАЗОМ	12085,55	17108,65

Іноземні інвестиції протягом 2006 р. вкладались в 11 підприємств міста. Їх загальний обсяг склав за рік 783,5 тис. доларів США., приріст проти 2005 р. склав 12.6%.

Загальний обсяг інвестиції з початку інвестування (2000 р.) склав 6 млн.28,6 доларів США, що складає 240,7 доларів США на одного мешканця міста.

Таблиця 25. Структура прямих іноземних інвестицій за країнами (млн. грн.)

	Станом на 1.01.2006	Станом на 1.01.2007	% від загальних
Німеччина	53,21	135,12	1,9
Сполучене Королівство	80,65	80,65	1,1
Кіпр	2985,63	2616,62	36,7
Інші	3125,6	4288,46	60,3
РАЗОМ	6245,09	7120,85	100,0

5.3. НАЙБІЛЬШІ РОБОТОДАВЦІ

На території міста найбільшими роботодавцями є 30 підприємств та установ.

Таблиця 26. Основні роботодавці (понад 50 працівників), 2005

<i>Підприємство</i>	<i>Вид діяльності (основний)</i>	<i>Чисельн</i>
Відділ освіти	Управління на рівні районів, міст, районів у містах	846
КП „Цюрупинська центральна районна лікарня”	Діяльність лікарняних закладів	569
ТОВ „ЦПК”	Виробництво паперу та картону	312
ДП „Цюрупинське ЛМГ”	Надання послуг у лісовому господарстві	295
МКП „ККП”	Здавання в оренду власного нерухомого майна	294
Цюрупинське МУВГ	Надання послуг у рослинництві, облаштування ландшафту	271
Цюрупинський дитячий будинок-інтернат	Надання соціальної допомоги із забезпеченням проживання	261
СП „Ямак” ТОВ	Діяльність автомобільного регулярного транспорту	231
ВАТ ЦШФ „Юність”	Виробництво виробів з текстилю	224
ТОВ „Промбізнес”	Виробництво вузлів, деталей та приладдя для автомобілів та їх двигунів	218
Цюрупинська міська рада	Управління на рівні районів, міст, районів у містах	189
БМУ-5 АПБ фірми „Херсонбуд”	Будівництво будівель	160
Райвідділ культури і туризму РДА	Управління на рівні районів, міст, районів у містах	146
Філія „Цюрупинська ДЕД”	Інші види оптової торгівлі	139
РЕЗ і ЕМ ВАТЕК „Херсонобленрго”	Передача електроенергії	138
Загальноосвітня школа-інтернат	Надання соціальної допомоги із забезпеченням проживання	122
ТОВ „СПП-плюс”	Виробництво хліба та хлібобулочних виробів	120
Цюрупинська філія ВАТ по експлуатації газового господарства	Розподілення та постачання газу	118
ВАТ „Цюрупинськ-автотранс”	Діяльність автомобільного регулярного автотранспорту	116
Обласна дитяча туберкульозна лікарня	Діяльність лікарняних закладів	102
ЦРА №20 м. Цюрупинськ філія „Херсоноблфармація”	Оптова торгівля фармацевтичними товарами	93
ТОВ фірма „Наука и технология”	Виробництво борошна	87
Територіальний центр Управління праці та соціального захисту населення ЦРДА	Управління на рівні районів, міст, районів у містах	87
Цюрупинський професійний ліцей	Професійно – технічна освіта	77
ЗАТ „Електро”	Ремонт та обслуговування електродвигунів, генераторів та трансформаторів	76
МКП „Цюрупинськтеплокомуненерго”	Постачання пара та гарячої води	71
Степовий філіал УкрДІЛГА	Дослідження та розробки в галузі природних та технічних наук	63
Філія „Цюрупинський райавтодор” ДП „Херсонський облавтодор”	Будівництво доріг, аеродромів та улаштування поверхні спортивних споруд	63
Цюрупинська райстоматполіклініка	Стоматологічна практика	62
Санітарно-епідеміологічна станція	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я людини	53

В місті протягом 2006 р. випускали продукцію 7 промислових підприємств: ВАТ «Цюрупинський маслозавод», ВАТ «Цюрупинське», ТОВ «Простор», ТОВ «Промбізнес», ТОВ «Цюрупинський паперовий комбінат», ЗАТ «Електро», ВАТ Цюрупинська швейна

фабрика «Юність». Працювало 6 будівельних підприємств: ТОВ «Агропроменерго», ТОВ «СПП-плюс», ДП «СПП-електро», ПП «Імпульс», ВАТ «БМУ-5», ПП «Віком», 2 філії: «Цюрупинська ДЕД» та Цюрупинський райавтодор.

На території міської ради працюють три сільськогосподарські підприємства: ЗАТ АФ «Цюрупинське», ВАТ «Винрозсадник», фермерське господарства «Січ». ЗАТ АФ «Цюрупиньке».

5.4. ЕКОНОМІКА МІСТА

Кількість (відсоток) і характеристика підприємств міста за показником власності: Всього підприємств різних форм власності: - 226 – державна – 21 (9,3 %), колективна – 114 (50,44 %), приватна – 91 (40,27 %).

Таблиця 27. Доходи міського бюджету

2004 р. тис.грн	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибутки підприємств	Місцеві податки та збори	Плата (податок) за землю	Податкові надходження разом	Дохід від оренди комун майна
9642	4266,2	46,1	178,1	636,6	5127,0	14,5
Район	5298,2	71,0	640,4	1309,5	6023,55	17,6
2005 р., тис.грн						
Місто	5884,3	31,9	173,7	620,7	6410,6	18,2
Район	7314,9	32,8	893,4	1401,8	9642,9	21,3
2006 р., тис.грн						
Місто	8191,5	15,5	293,13	793,8	9293,93	45,8
Район	9962,4	31,76	1159,5	1681,9	12835,56	47,4

Доходна частина місцевого бюджету при плані 3 млн 408,4 тис. грн. фактично склала 3 млн.455,5 тис. грн., виконання - 101,4%.

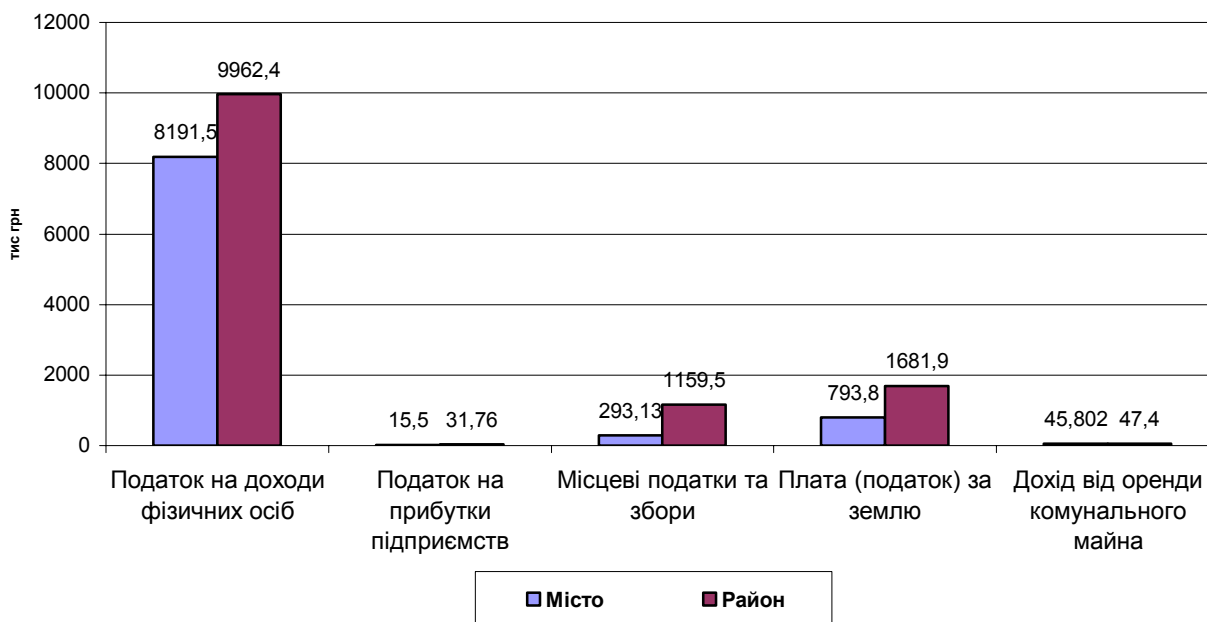

Рис.15. Доходи міського бюджету, тис. грн, 2006

Місто має вільні ділянки, що є потенційними джерелами надходжень у місцевий бюджет.

Таблиця 28. Ділянки міста, передбачені під забудову

<i>Адреса, стислий опис, призначення</i>	<i>Власник (частка)</i>	<i>Площа (м²)</i>
Житлоселтще, 4-5-й мікрорайон	Територіальна громада міста, 100%	350000
Район садово-овочевого кооперативу "Нечасво"		300000
Очисні споруди колишнього Херсонського целюлозо-паперового комбінату		1000000

VI. ЗАКЛАДИ СУСПІЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ, ІНФРАСТРУКТУРА

У місті достатня кількість закладів дошкільної, шкільної та середньої професійної освіти. Заклади освіти повною мірою укомплектовані педагогічними кадрами з відповідною фаховою освітою. В місті функціонують Цюрупинська гімназія, спеціалізована загально-освітня школа №2 (1-3 ступені), Цюрупинська спеціалізована школа 1-3 ступенів №4, Цюрупинський дитячий будинок-інтернат, Цюрупинська спеціальна загально-освітня школа-інтернат, Цюрупинський професійний ліцей.

Таблиця 29. Випускники навчальних закладів – середніх, професійно-технічних

<i>Тип, назва навчального закладу</i>	<i>1995</i>	<i>1998</i>	<i>2000</i>	<i>2004</i>	<i>2006</i>
Середні школи, разом	199	264	292	301	256
Цюрупинська гімназія	30	69	61	79	75
Цюрупинська спеціалізована загально-освітня школа №2 I-III ступенів	104	94	96	115	80
Цюрупинська спеціалізована загально-освітня школа №4 I-III ступенів	65	101	135	107	101
Цюрупинський дитячий будинок-інтернат	-	-	5	6	12
Цюрупинська спеціальна загально-освітня школа-інтернат	14	22	11	18	26
Цюрупинський професійний ліцей	213	158	142	109	112

Професійний ліцей забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для швейної промисловості міста та області. Також в ліцеї проводиться підготовка бухгалтерів, операторів комп'ютерного набору, спеціалістів для сільського господарства.

Таблиця 30. Місткість лікарень

<i>Лікувальна установа</i>	<i>Кількість ліжок</i>
Цюрупинська районна лікарня	280
Обласна фтізіопульмонологічна лікарня	80

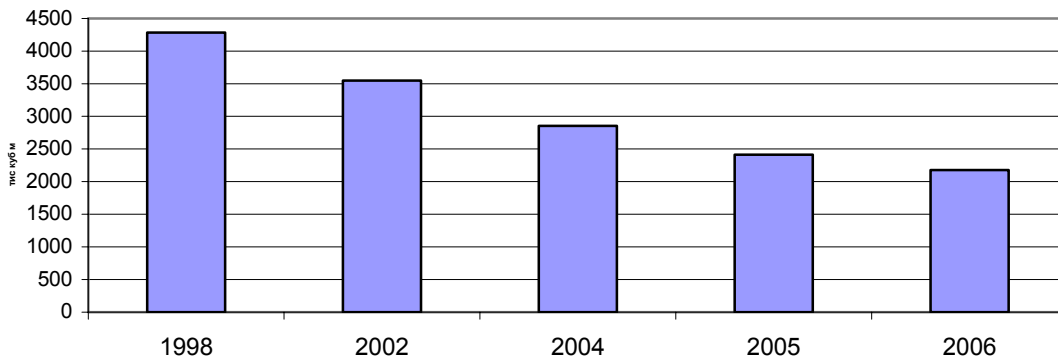
Медичне обслуговування населення на території міської ради надає районна лікарня, стоматологічна поліклініка, санітарно-епідеміологічна станція, обласна дитяча пульмонологічна лікарня, будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів, аптеки та фельдшерсько-акушерський пункт в с. Саги. В 2006 р. проведено ремонт ФАПу на суму 3.3 тис. грн., виготовлена проектно-кошторисна документація на газифікацію ФАП за рахунок коштів інвесторів. На оздоровлення дітей з малозабезпечених сімей в 2006 р. витрачено 5,0 тис. грн.

Цюрупинський район електромереж ВАТ "Обленерго" та Цюрупинська філія ВАТ"Херсонгаз" забезпечують енергоносіями виробничі підприємства, установи, заклади, населення.

Таблиця 31. Енергоспоживання

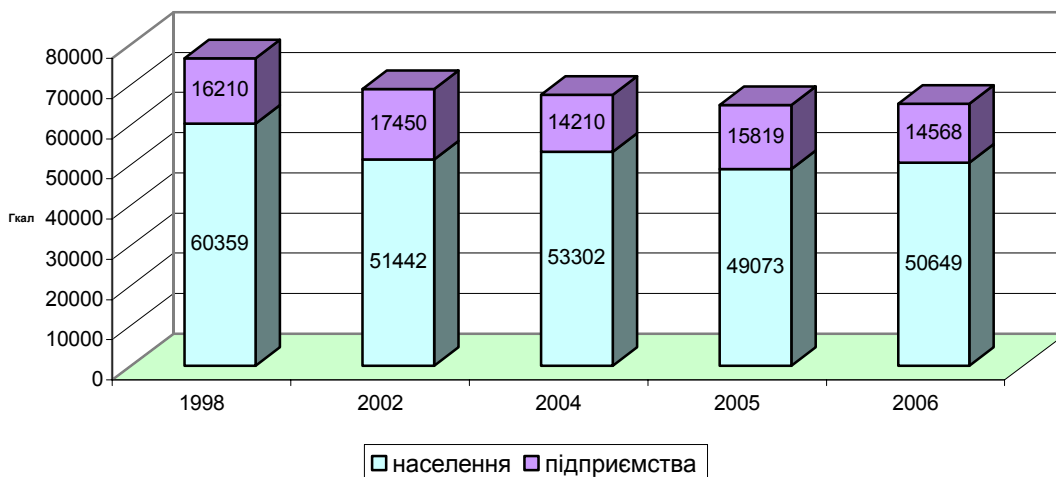
	1998	2002	2004	2005	2006
Питна вода (тис.м ³)	4281,6	3545,35	2853,8	2415,6	2179,3
Опалення (Гкал), у тому числі:	76569	68892	67512	64892	65217
- населення	60359	51442	53302	49073	50649
- підприємства	16210	17450	14210	15819	14568

Споживання питної води населенням та підприємствами міста щорічно зменшується.

Рис.16. Енергоспоживання, питна вода (тис.м3)

Обсяги теплоспоживання, як підприємствами міста, так і мешканцями, за останні 8 років коливались, та в результаті незначно зменшились.

Рис.17. Енергоспоживання, опалення (Гкал)

Перевезення пасажирів здійснювало три підприємства: ВАТ «Цюрупинськавтотранс», ДП «СІП-авто», СП «Ямак». За 2006 р. перевезено 3446,1 тис. чол., у порівнянні з 2005 р. обсяг перевезень збільшено на 4%. Існуючі автобусні маршрути забезпечують перевезення пасажирів по місту, здійснюють зв'язки з обласним центром, населеними пунктами району. Перевезення громадян пільгових категорій здійснювалось згідно діючого законодавства. Обслуговування пасажирів забезпечує автостанція. Кількість маршрутів (16) та їх довжина щорічно збільшуються.

Місто забезпечене залізничним, автодорожнім та водним сполученням з обласним центром, містами України, АР Крим. У місті працюють шість автозправних станцій європейського класу.

Рис.18. Громадський транспорт

VII. ДОВКІЛЛЯ

Природно-ресурсний потенціал міста складають ліс, підземні поклади прісної води, пісок. На під'їзді до міста розташоване йодове озеро з лікувальними властивостями. На сипучих Олешківських пісках зеленіє 45 тис.га соснового лісу, багатого на дичину та гриби.

7.1. АТМОСФЕРА

Екологічно чисте та безпечне навколишнє середовище забезпечується хвойним лісом, який очищає та збагачує киснем повітря, а наявність річок, озер та плавнів – створюють чудовий мікроклімат.

Таблиця 32. Забруднення повітря, тонн

2000			2006		
SO ₂	NO _x	Пил	SO ₂	NO _x	Пил
60,9	21,6	1,17	94,9	21,9	0,48
			10,9	178,7	8,8

Чисельник – викиди від стаціонарних джерел. Знаменник – викиди від автотранспорту

7.2. УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ

Як і для багатьох районних центрів, гострою є проблема утилізації побутових відходів. До упорядкування та ліквідації стихійного сміттєзвалища залучені приватні підприємці, але це не вирішує проблеми. Міською територіальною програмою "Природоохоронні та екологічні заходи по Цюрупинській міській раді на період 2007-2010р." передбачена забудова полігону твердих побутових відходів.

Таблиця 33. Обсяг вироблених відходів (за рік) та вартість утилізації

Тип відходів	Кількість (тонн)
Змішані побутові відходи	67000
Скло	240
Стічні води (тис. м ³)	3200

VIII. ТУРИЗМ

Міста-конкуренти за розвитком туристичної галузі міста поки випереджають Цюрупинськ. Але кількість гостей, що відвідують місто, щорічно збільшується.

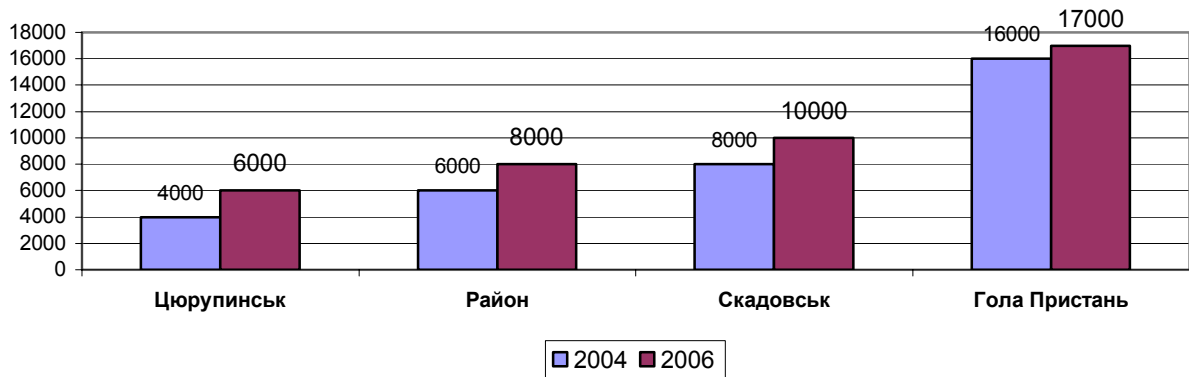

Рис.19. Кількість гостей міста

Розроблення туристичних маршрутів є перспективним напрямком в залученні до міста відвідувачів і гостей.

Таблиця 34. Можливості розміщення гостей у готелях, пансіонатах, турбазах

Заклад	Кількість ліжок	Річна заповнюваність, %
Готель "Колос"	90	15

В мальовничому Цюрупинському лісі знаходиться приміщення колишнього санаторію-профілакторію Херсонського суднобудівного заводу "Сосновий бор", який потребує відновлення .

Таблиця 35. Місткість споруд культурно-спортивного призначення

Споруда	Вміщує, чол..	Події чи заходи, де найбільший приплив гостей
Стадіон "Старт"	1000	Змагання з футболу, спортивно-масові заходи

Цюрупинськ - центр формування культурного середовища всього району. В місті діють: районний центр культури та дозвілля, дитяча музична школа, краєзнавчий музей, три міські бібліотеки, сільська бібліотека та сільський будинок культури в с. Саги.

За рахунок коштів державного бюджету (1 млн.грн.) виконані роботи із збереження об'єктів історично-культурної спадщини:

- реставрація та благоустрій центральної площі;
- реставрація та благоустрій скверу ім.Цюрупи;
- реставрація та благоустрій парку Слави.

IX. ЦІЛІ РОЗВИТКУ МІСТА

Пріоритетною галуззю економіки міста є виробництво. За 2006 р. міськвиконкомом було підготовлено і видано 3 архітектурно-планувальних завдань на розроблення проектів нового будівництва та реконструкції, а саме: цех по виробництву ватину ТОВ Цюрупинська швейна фабрика «Юність»; будівництво заводу по виготовленню сухих будівельних сумішей «Хенкель-Баутехнік»; реконструкція приміщення універсального будинку торгівлі СТ. «Олешся»; цех гальваники ТОВ Торговий дім «ЕМ-Холдінг» та інших.

Розпочато будівництво заводу «Хенкель-Баутехнік», введення в експлуатацію якого заплановано на 2007 р. Діяльність заводу передбачає створення 300 нових робочих місць. Перспективним являється будівництво заводу «Дунапак-Південь», де передбачається створення 400 нових робочих місць. Райдержадміністрацією, районною та міською радами вирішується питання щодо можливості будівництва заводу «Органік-Сістем» по переробці сільгосппродукції.

Міською радою затверджена програма відновлення і збереження об'єктів історичної і культурної спадщини та соціального розвитку м.Цюрупинськ. Програма є одним з інструментів, який дасть змогу міській раді, її виконкому самостійно складати і реалізовувати плани відродження історичної і культурної спадщини, розроблення туристичних маршрутів з використанням відповідної державної підтримки. Метою програми є визначення пам'ятних місць та пам'яток історії, які підлягають відновленню та збереженню, мають відіграти значну роль в духовному розвитку особистості та вихованні національної свідомості населення. Пам'ятні місця та пам'ятки історії і культури, які підлягають відтворенню і збереженню:

- територія Олешківської Січі 1711-1728 р.р. (урочище Олешшя);
- частина будівлі жіночого монастиря за адресою: вул. Декабристів,100;
- пам'ятники : Ф.Дзержинського, К.Єльяшева, І.Бойка;
- місце поховання (центральне кладовище) винахідника Ф.Піроцького;
- меморіал Слави в парку Слави;
- братські могили радянських воїнів

Очікувані результати: відродити і зберегти пам'ятні місця та пам'ятки історії, які сприятимуть духовному розвитку особистості та вихованню національної свідомості населення, любові до держави – України.

9.1. УЗАГАЛЬНЕННЯ

Місто Цюрупинськ має:

- вигідне географічне положення;
- привабливість ландшафту;
- екологічне безпечне навколишнє середовище;
- наявність земельних ділянок, доступних для інвестування;
- унікальність історичної спадщини, багаті культурні традиції;
- значний рівень ділової активності населення;
- значний людський ресурс.
- потребують вивчення залежі піску, який можливо використовувати для виробництва будівельних матеріалів. Відродження виробництва, розвиток туризму, запровадження режиму інвестиційної діяльності дозволить вирішити питання життєзабезпечення міста.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Цюрупинська міська рада, м. Цюрупинськ, вул. Гвардійська, 30
Міський голова Грибовська Ганна Василівна, т. (05542) 21149
Секретар міської ради Височина Тетяна Василівна, т. (05542) 23165

***

*Профіль громади міста Цюрупинськ - 2007 розроблено в рамках проекту
«Економічний розвиток міст» / USAID*

Координатор проекту: Ігор Лепьошкін, e-mail: ilepyoshkin@led.net.ua
Консультант: Володимир Проскурнін, e-mail: vvp@sivash.net т. (050)6108367
Профіль сформовано секретаріатом та виконкомом міської ради,
відповідальний: Тетяна Височина, т. (05542) 23165